

MILSTOLPAR OCH TILLBAKABLICKAR

nedskrivna av
LINNEA GUSTAVSSON

BACKSTUGAN BOXHOLM VÄRNA
TJÄRSTADS SOCKEN
KINDA KOMMUN

Innehåll

Förord	3
Inledning.....	4
<u>Milstolpar</u>	
Skoltiden 1919-1925	7
Den första arbetsplatsen 1929-1931.....	11
Hemma igen 1932	15
Egna ägare till Värna 1:9	20
Arbete.....	22
Krigsvintern 1940, tiden efter	26
Freden 1945, tiden efter	28
50-talet den nya tiden.....	30
Den stora ensamheten	34
Förtröstan hos Herren	36
<u>Tillbakablickar</u>	
80-talet	38
Livet i backstugan på äldre dagar	40
Funderingar kring livet	44
Arbetet med stugan	49
En dag i sänder.....	54
1989.....	58
Att glädjas över de små tingen.....	63
Sist men inte minst.....	66

Förord

Det var sommar i början av 60-talet. Mina föräldrar hade en sommarstuga vid Dövikens i sjön Åländern. Den var, och är fortfarande, ett litet paradiset och jag tillbringade min lediga tid där så ofta det gavs tillfälle. Tvärs över viken låg Linnea Gustavssons stuga. Vi ungdomar lärde oss efter hand mycket om Linnea utan att lära känna henne. Många mornar hörde vi dunket från Linneas klapprä. Kanske var det speciella ekot, som studsade över vikens vatten, som gjorde att jag minns det så väl. Där rymdes ett allvar som jag väl registrerade.

Vi visste att Linnea vävde mattor i den lilla stugan vid sjöstranden. Det måste ha varit en mycket ovanlig vävkammare, där vävstolens ljud blandades med vågornas skvalpande. Det satte min flickfantasi i rörelse.

Att Linnea under hela sitt liv skrev dagbok har jag långt senare fått veta. Hon fann en glädje och lisa i att skriva ner sina egna upplevelser och tankar om vardag och helg.

” Jag har alltid haft skrivklåda”, brukade hon själv uttrycka det.

Linneas förmåga att iakttaga och uppleva känslor var ovanligt stark. Hon lärde sig konsten att använda sitt språk på ett utomordentligt sätt, den korta skolgången till trots.

Hon fick också de finaste betygen man kan tänka sig.

Vi läsare får, tack vare hennes egna ord när hon beskriver det som var hennes verklighet, tillgång till ett stycke svensk historia. Allt sett med hennes egna ögon i ett perspektiv som i sig är helt unikt.

Texten är Linneas alltigenom, fränsett underrubrikerna som Linnea har godkänt i efterhand.

Jag vill tacka dig, Linnea, för denna starka livsskildring! Din berättarförmåga och ditt livsöde berör mig mer för varje gång jag läser din berättelse.

Carin Ängmo

(Nu sommarboende i Linneas stuga vid sjön Åländern)

Inledning

År 1875 flyttade Linnea Gustavssons morfar August Pettersson, född 1843, timret från en stuga som legat på Västerskog i Rimforsa, till Värna i Opphem i Tjärstads församling. Det backstugekontrakt han undertecknat gav honom rätten att bygga upp sitt hus på ett halvt tunnland stort markområde som tillhörde Värna under de villkor som framgår av backstugekontraktet (bild 1). Han var därmed backstugesittare. Stugans namn var Boxholm. Backstugesittarna var för sin försörjning i hög grad beroende av att få arbeta åt bönderna; blev det missväxt, minskade tillgången på arbete. August Pettersson försörjde sig också som skomakare. Han dog år 1934.

Levnadsvillkoren var under den här tiden mycket hårda för den allra största delen av Sveriges befolkning. Det var arbete och umbäranden för stora flertalet men i synnerhet för dem, som inte ägde sin mark eller hade någon att bruka kunde det vara extra svårt. Det var en ständig kamp mot fattigdomen som fördes i många stugor.

August Pettersson och hans hustru Maja Stina, född Malm, fick en dotter, Maria Sofia, som gifte sig med stenhuggaren Karl Gustav Gustavsson som kom från Hägerstads församling. År 1912 föddes Elin Linnea.

Linneas mormor, Maja Stina, dog år 1906 och morfar August Pettersson blev ensam i stugan. Så småningom flyttade den unga familjen till stugan Boxholm, vilket också innebar skyldigheten att göra dagsverken. Linnea var då två år gammal, och morfar blev mycket fäst vid sin dotterdotter. Till hennes 16-årsdag lät han göra det gratulationskort som finns på bild 5. Det var på den tiden vanligt att kringvandrande konstnärer stannade till och tjänade sitt uppehälle på så sätt.

Linnea Gustavsson gick i tidig ungdom med i Betelförsamlingen i Opphem. Församlingen tillhörde Svenska Baptistsamfundet, som idag övergått till sammanslagningen Nybygget. Tron på Gud har hela tiden haft en central plats för Linnea. Församlingen och dess arbete har alltid varit av stor betydelse för henne. Hon tjänstgjorde också under ett antal år som vaktmästare i Betelkapellet.

Med tillämpning av ensittarlagen år 1935 kunde familjen köpa marken (se kartan sidan 20). Därmed upphörde backstugekontraktet. Det var en

betydelsefull dag när Karl Gustav Gustavsson kunde kalla Boxholm för sitt eget.

Linnea fortsatte dock under många år med att hjälpa till på gårdarna i trakten under kortare och längre perioder. Föräldrarna började nu bli allt äldre och Linnea fick naturligtvis på sin lott att vårda dem den sista tiden de hade i livet. Det var mycket bekymmer och omsorg om de gamla. Modern dog år 1953 och fadern år 1956.

Under cirka trettio år därefter levde Linnea ensam i sin stuga. Vi får i hennes skrift en aning om den stora ensamheten som då följde. Hon vävde mycket och fick då utlopp för sin fina känsla för färger. Många meter trasmattor har gått igenom hennes vävstol. Linnea skötte också tvätten åt olika personer. Ett av hennes stora intressen genom åren har varit att odla, att med stort tålamod följa växtlighetens skeenden. Det är många små frön som blivit sådda, omskolade och planterade med hennes händer och som idag står som stora, fullvuxna träd. Hennes omsorg om det lilla, om den lilla späda plantans behov, kan vi få en aning om när vi går omkring i det som en gång var hennes odlingar.

I slutet av 1980-talet flyttade Linnea till en modern lägenhet i Rimforsa. Efter en kort tids sjukdom avled Linnea den 16 juli 1998.

Rimforsa i juli, 1998
Carin Ängmo

Kontrakt.

Hemmansegaren Gustaf Jacobsson i Öfra Wärna Tjärstads Socken
Kinda Härad, Upplåter till Skomakaren August Pettersson den Jordplan
han nu redan bebykt på ofvanskrifne egor, Stället's namn Boxholm med
följande Willkor;

- 1/. Jordplanen är som den nu inom Stängslen befinnes.
- 2/. August Petterssons besittningstid beräknas för hans och hans
Hustrus Jemvel deras dotter Sofia Augustdotters Lifstid.

- 3/. Årliga arändet skall Utgöra, 20, Tjugo kronor som skall Årligas
den 14 mars hvarje år, samt lemna 10, Tio kannor Lingon Årligen,
men om det ej finnes några att pläcka får de betalas med 15 Öre
Kannen till Jordegaren.
- 4/. August Pettersson skall even efter budning göra dagvärken,
Och skall för hvarje dag erhålla af Jordegaren 50 Öre samt maten
- 5/. Jordegaren förbehåller sig den rätten att ingen fremmande får
intagas i legenheten utan han dertill lemnar sitt bifall.
- 6/. efter desse förutskrifne Personers död återfaller Jorden till
gården, men Åbyggnaden får då, af då Warande rättsinnehafvare
från Jodplanen afhämtas.

Sälunda Öfverenskomit erkännes

Öfra Wärna den 31 December 1892

Aug. Petter son

G. Jacobsson

Legenhets arändator

Jordegare

Att såvel Jordegaren G. Jacobsson samt arändstoren August Petter-
son egenhändigt Underskrifvit sina namn bevittnas på en gång när-
varande

Alfred Wetell

Didrick Andersson

sdr. Rimfors Opphem

Wärna

Avskriften bestyrkes å tjänstens vägnar:

Sigfrid Wolke

Milstolpar

Skoltiden

Linnea 2 år

Solen skiner från klar himmel. Det är varmt. Några dagar in i maj 1917. Om jag visste vad jag skulle göra. Lekstugan är inget rolig. Porslinsbitar i några små burkar, tomma askar, allt är sönderlekt för länge sen. Jag måste nog gå in och tjata litet, fast jag vet att inte mor gillar det. Och tänk, ”Du kan nog gå upp till far med kaffe, han hängnar lilla lyckan uppe i hagen”, säger hon till min förvåning. Jag får snart en liten korg med kopp, bröd och kaffet i en flaska, omsvept, det håller nog värmen, det är inte så långt att gå. Lite förmaningar fast jag är stor nu, fyllde fem i vintras. Då kom mina kusiner, de är vuxna, men jag tycker mycket om dem ändå. Fast nog vore det roligt att ha någon att leka med. Så får jag syn på far, jag ropar något, han kommer mig tillmötes. Det är första gången jag kommer med kaffe. Är nog inte så lite stolt för beröm att jag är duktig. Jag stannar där, det finns lite tallkottar, några blåsippor. Vi får sällskap hem när det blir dags för mat. Bruna bönor. Tänk att far och mor tycker om det. Inte jag. Det räcker med en smörgås, en kopp mjölk, en liten köttbit. Det feta får vara. O, vad det skulle vara gott med köttbullar med sås och potatis. Litet saft att dricka, det är bättre än både mjölk och kaffe. Men är bara inte grädden sur, är allt kaffet bra. Bäst med bullar till, men det får jag sällan. Smörgås eller skorpor blir det mest.

1 september 1919. Jag har börjat skolan idag. De säger att fröken inte är snäll. Jag vet ju inte, jag har aldrig sett henne förut. Hon är gammal, har grått hår, lång klänning och höga knäppkängor. Hon lovade att ta hand om oss som börjat idag. En stor pojke som nog gått länge sa på rasten: ”Det blir nog Ni småglin varse att hon kommer att göra”. Så skrattade de flesta styggt. Men det hörde inte fröken. Jag är glad att jag kan läsa hela meningar, skriva både bokstäver och siffror. Undrar hur många av de andra som kan det. Vi är 14 i klassen. Jag känner bara ett par stycken.

En vecka har gått. Jag är inte så ängslig. En dag fick jag läsa en liten bit. Så skriver vi krockar och ringar, raka och böjda streck. Övningar säger fröken. Jag ville börja med bokstäver. En dag luggade fröken en pojke som inte skrev bra. Men emot mig har hon varit vänlig än. Karin sjunger bra. En dag fick hon sjunga en liten bit ensam. Fröken spelade på orgeln. Så spelar hon en psalmvers på morron, då skall alla sjunga med. Men jag kan inte, försöker inte. Det är fler som inte gör. Men jag kan versen utantill. ”Din klara sol går åter upp”. Fröken sjunger nog väldigt bra. Hon sjunger i kyrkan ibland. Men jag hoppas att det inte blir så mycket sång i skolan. Jag vill läsa, skriva och räkna. En dag fick en flicka lägga ihop 2+2 på tavlan, jag tyckte det var larvigt. Det vet väl allihop. Så vill jag ha läxor snart. Jag tror inte det blir så svårt i skolan. Om inte vägen vore så lång och svår.

Söndagsskolan i Betel

Så har några år gått, inget särskilt har väl hänt, men inte fattar jag att fyra år har gått sedan jag började skolan. Alltså två år kvar. Men o så långt det verkar som ligger framför. En vecka har jag förbrukat av sommarlovet 1923. Tänk att det jämt måste vara tråkiga saker som händer. Inte får jag bada så mycket jag vill, inte har jag någonting att

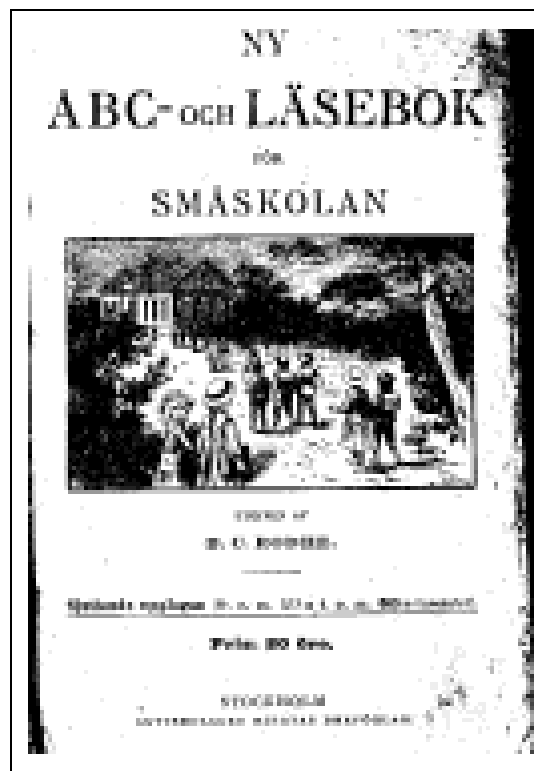
läsa. Jag hör bara, att här ska arbetas. Binda nät, spola garn till mors vävar, rensa ogräs, vattna, passa höns och grisar när jag är ensam hemma och det är jag ju mycket.

Så ärenden åt olika håll, och så det värsta av allt, sälja fisk då vi varit och trattat. Så får jag luffa till affären kanske ett par gånger i veckan, eftersom vi får in några kronor. Vi köper aldrig ”på krita” som så många andra gör. Sist jag var i affären var jag nära att möta en tant som jag absolut inte vill möta. Hon har så mycket att ösa över mej, allt tokigt som både jag och mina föräldrar gjort ska jag stå till svars för. (Om det är sant eller ej betyder inte så mycket). Men sen har jag lärt mig att det går att gå och gömma sig bakom någon sten eller annat skyddande, trycka där tills de hunnit förbi. Skönt. Tänk om det vore litet mera frid och vänlighet, men det är sparsamt. Jag måste väl vara gräslig eftersom både de mina och så många andra ständigt ska gräla om något. Inte hinner jag nog mycket, inte kan jag som jag borde, sällan är något bra. Ibland är jag mycket ledsen, ja ofta. Blir det bättre att bli vuxen?

15 juni 1925. Examen, den sista för mig. Vi hade blommor med oss igår, klädde skolsalen. Det doftar syrener mest. Alla är klädda i sina bästa kläder idag. Många har nytt från topp till tå. Jag har fått en omsydd klänning, vit med skära rosetter. Känner mig rätt snygg, men hade jag fått nya skor med hade allt varit roligt. Men det gick inte. Att det jämt ska vara så ont om pengar. Men jag hade så mycket så jag kunde skriva ett skolkort, det kostade 1 krona. Det ska nog bli en utflykt sen, men jag vet att jag inte får följa med, fast jag har så mycket hopsparat som resan kostar, utan att någon vet om det. Det har tagit ett helt år att få ihop dem, av slantar som bara jag själv vet om. Får väl gömma dem. Mitt betyg är jag nöjd med, trodde inte att det skulle bli så bra. Kamraterna har jämt talat om vilka ämnen jag varit dålig i. Precis som jag inte skulle vetat att historia varit tråkigt, att jag skriver illa. Men annat har ju gått bättre. Tänk att jag fick stora A i slöjd också. Det trodde jag då inte. När jag nu ser tillbaka på skolan har det gått över förväntan. Ingen lärare, fast vi många har sagt ett ovänligt ord åt mig. Men en del barn har ej haft så roligt. De har fått många anmärkningar, en del har suttit inne på rasterna, sitta kvar en klass i värsta fall. Det undrar jag om det skulle gått för mig att överleva. Men de som fått gå om ser ej ut att ta det så hårt. Så olika kan man se på saken.

Men nu ska det allt bli skönt att bli fri till hösten, då det blir fortsättningsskola december – januari. Nu är jag allt trött vi har gått varje dag de tre sista åren, rätt mycket hemläxor har vi haft. Många har haft svårt att följa med. Rätt många fusklappar har vandrat från min bänk, fast det kunde gått illa om det blivit upptäckt. Min bänkkamrat har fått snegla i mina böcker rätt mycket. Vi har hållit ihop i vått och torrt. Hon

har haft så svårt i hemmet, hennes far sjuk, flera småsyskon att passa, mycket arbete. Jag har tyckt så synd om henne. Jag tror ej att någon lärare fått syn på att jag hjälpt henne litet. Och något ont samvete har jag inte för jag var glad att hon fick sitt betyg och slapp sitta kvar. Många fler lämnade nog skolan utan att sakna den. Men det säger inte jag. Får det gå ett tag skulle jag nog inget hellre önska än att få läsa och lära mer. Tänk den som finge försöka med språk, något litet. Inte för jag tror det är lätt, inte vet jag ju om det ginge alls, men ändå få försöka. Ja, det gör detsamma hur det skulle gå, jag vet ju att det är omöjligt. Alla talar bara om att ungar ska lära sig arbeta, göra nytta och inte hänga näsan över böcker. Ja kanske bättre mans barn möjligen, men absolut inga arbetarbarn. Bäst att aldrig nämna ett ord om vad man skulle önska. Om jag ändå inte bleve så trött då jag ska arbeta med något. Jag kanske är för spinkig. Spetan kallar många mig.

Den första arbetsplatsen

1 maj 1929. Så har jag packat ihop mina saker som skall med. Ja inte är det mycket.

Men det blir nog rätt tungt att bära så långt

ändå. Jag får väl ta det lugnt och ta det nödvändigaste. Någon gång ska jag väl få gå hem, få någon frisöndag. Men lite osäker och olustig känner jag mig allt.

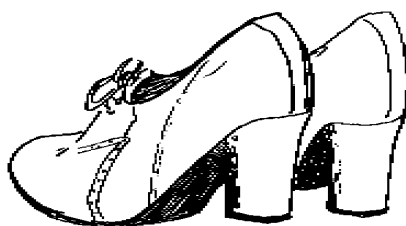
Flickan de haft, ja hon är inte så ung, över 25 år, flyttade ju utan vidare en dag

då de kommit ihop sig, så man vet ju aldrig hur det blir. Frun är ju kusin till mor, men jag känner henne inte, men mor är allt betänksam. Det var så att fruns syster kom hit och var så envis, om jag ändå kunde komma ett tag tills de hann höra efter någon, men hur det kommer att gå vet en ju ej. Men nu är jag färdig, hoppas jag ej glömt något nödvändigt.

Så har en månad gått. Nog ser arbetet ut att räcka, men än har ingen direkt klagan hörts av. Jag har försökt så gott jag kan. Mjölka kunde jag ju hjälpligt och det är ju en viktig del. En del att röja var ju kvar när jag kom, så skulle det bli vårstädning i alla vrår, blir väl färdigt nu till pingst. Byk har vi gjort, trädgårdslandet är sått för ett tag sen, en del är uppe. Bra med smådjur har de, höns, kycklingar, tre små grisar är inköpta. Nisse, pojken deras kom hem med två kaniner strax jag kom, dem skulle han sköta, men det blev bara en vecka, sen får jag allt helt passa dem. Nu har de fått ungar så det blir nog många. Det är ju väl att jag gillar djur ändå. Än har jag inget hört om de tänker skaffa någon annan, undrar vad de menar, jag är väl ej mycket att ha när skörden och allt sommararbete kommer, ung som jag är. De räknar väl att få tag på en arbetare i brådaste tiden, men ändå. Mycket rotfrukter är sådda, ska gallras och hackas, ett väldigt potatisland är satt, då var torparparet här och hjälpte till. Det hör ett torp till gården, jag kan inte tänka mig att de har det så fett, de har två kor, en gris, men deras små åkerlappar kan väl inte ge så värst. Jag vet inget om hur de drar fram djuren, eller hur de lever själva. Stugan är liten, 1 rum, ett litet kök, ingen dörr till köket annat än genom rummet. Huset har aldrig varit rödfärgat, det är så grått det kan bli. Här har bott folk flera generationer, så stället måste vara gammalt. Men jag tror ändå, hur de än har det, att bonden är rätt hygglig mot dem, emot vad många är. Tror inte de lider nöd.

Idag är pingstafton. Sent i går kväll var jag nere vid posten med ett brev. I fönstret i affären stod två par skor. Jag stod där länge. Hade handlarns varit hemma hade jag nog knackat på. Tänk om jag finge mina pengar för månaden som gått, och tänk om det bleve något ärende så jag

finge gå till affären. Och tänk om skorna vore kvar. Det ena paret säkert mors skonummer. De är så snygga så. Hon behövde dem så väl. Det är mors dag i morgon. Så fyller hon år ett par dar senare. Det vore allt något. Men skulle allt detta gå i lås får väl Gud gripa in.

Jag vet knappt om jag drömmer eller är vaken. Nu är jag hemma på pingstaftons kväll. Det är rätt sent. Jag fick mina slantar, lite hade jag förut. Det blev ärende till affären, skorna var ej sålda, det var mors nummer. Jag fick dem för 15 kronor, det var hela min månadslön, men vad gör det, det blir väl någon råd. I morgon ska vi gå till kapellet, tror nog att mor kommer att vara lite stolt över sina fina skor. Det unnar jag henne så gärna. Men nu ska jag sova, är så trött så jag håller på att ramla i en hög, men är nöjd.

Tänk idag steg jag inte upp förrän $\frac{1}{2}$ 8. De mina fick kaffe på sängen. Jag har varit ute en stund, det är fint väder. Om man sluppe tänka på att gå tillbaka idag sen. Men det måste ju gå, jag börjar tro att de räknar med mig, inte har de då nämnt ett ord om någon annan. Men jag blir så trött, dagarna är så långa, vet ej ibland hur jag ska orka. Nu ska betorna gallras, har börjat lite, jag har redan ont i knäna, jorden är så torr och hård. Också dessa kokor, de är så vassa, och solen bränner. Sen har vi rovor på mossen, men där ska väl jorden vara lite mjukare. Hur det ska bli med hö och säd tors jag inte tänka på. Man får väl ta ett ögonblick i sänder. Så har vi släppt ut korna, än har de varit rätt snälla, men det är allt kämpigt ändå. Hagen är stor att leta i och driva hem dem. Vi har mycket mjölk nu, den ser så frestande god ut i hinken, om jag ändå finge dricka. Men det går ju inte för sig, det skulle ju inte vara rätt, men jag är nästan jämt hungrig. Är väl ett matvrak kan jag tro. Men jag väger inte mer än 48 kg, till min längd är det väl inte för mycket? De flesta säger att jag är för mager. Ja det har inte min matmor sagt förstås, har en känsla av att det går åt för mycket mat. Nu har de fått en arbetare hit, undrar allt hur det ska gå, det är en ung pojke, knappt 20 år, han ser inte ut att vara van vid så mycket, så åker han bort på kvällarna rätt ofta, kommer hem sent, är väl trött jämt. Bonden själv är ju både stark och fortfärdig, så det vill väl till att hänga med.

Ja så har en del stor del av sommaren gått, det är bara lite havre omejd. Vädret har varit lite kinkigt nu. Första dagen vi mejade havre fick drängpojken ryggsnitt och åkte till sitt hem. Men ett par dar senare var han i full fart med bollsparkande på kvällarna. Då sände husbonden bud att han behövde komma tillbaka. De har lejt en del och hur det är så har det gått. Torparns har ju varit med en del, men de börjar bli gamla, orkar ju ej som förr, så har de sitt att sköta. Nu ser jag fram emot att havren ska ta slut, mina händer har fått vad de tål snart, uppnötta och såriga, fulla med taggar, hela fingrarna stela så jag knappt kan böja dem, det svider som eld när man ska börja mjölka, men det blir lite bättre när jag hållit på en stund. Vad jag längtar att få sova, vila.

Vardag igen efter midsommar 1930. Mitt folk här var på släktkalas midsommarafteon. Två ostkakor, en stor och en mindre gräddades i förväg, en skulle med som ”förning”, den andra skulle vi kalasa på i helgen. När jag blev färdig med arbetet skulle jag gå hem, ha fritt midsommardagen sedan. Jag kom till rätta i kvällningen, jag undrade nog lite när ostkaksätandet skulle bli, det hade pratats så mycket om det förut.

Så blev det ju vardagsmorgon dan därpå, då vid frukosten kom frun med så mycket som två strukna matskedar ostkaka på en assiett, undrade om jag ville dela med lite åt Nisse, pojken. Men då blev jag nog lite stygg, så jag sa ”det är väl inget att dela på, vill han ha det så”. Jaha, det var ju snällt av mig och han skulle börja äta. Strax han smakat lite säger han; ”Hör du mamma det här är surt, det går inte att äta”. Katterna fick det väl. Det ostkaksfestandet glömmar jag nog inte, det var enda gången det gjordes ostkaka på de tre år jag var där. Så jag fick gå ut och räfsa utan godis.

Ja, det där var ju i början av mitt liv, sen har det nog följt mig otaliga gånger var jag varit, var det något av fest och gamman gick det för det mesta min näsa förbi. Fast arbetet i samband därmed fick man ju sin dryga del av. Men det talades ofta om att när solen sken skulle den skina över alla. Jag blev då i alla fall aldrig solbränd i den vägen. Undrar allt hur mycket de kunde spara in på det där snålandet, så billiga som produkterna då var.

Julaftonskväll 1930. Tänk att jag är hemma i mitt hem. Utan att ha ramlat på den långa vägen. Det är väldigt lönnhalt. En timme drygt tar vägen, då får man springa mer än gå. Jag köpte två små eldfasta formar till mor, tänk om jag slagit sönder dem. Far har fått tyg till en skjorta, jag lindade in pytsarna i tyget och allt har gått väl. Men o så varm och trött

jag var då jag kom hem. Det var nästan mörkt innan jag kom iväg. Hoppas nu att vi kan gå till ottan i morgon. Förra julen fick jag sköta djuren, husfolket skulle till kyrkan. Det var min första jul hemifrån. Inte var det mycket till högtid precis. På julaftonseftermiddag då vi drack kaffe serverades vetebrödskanter efter skorpbaket, inte ens en pepparkaka. Nåja, det skulle bli både kakor och allt möjligt gott sen i julen. Men det spisades väl när jag var ur vägen på något sätt. Inte såg jag till någonting av det, inte minsta lilla julklapp heller fick jag. Men i år fick jag en fingerborg, rätt snygg. Men allt har ju gått bra, mycket tack vare att jag aldrig just fått något i julgåva eller presenter. Därför har jag ju ej haft någon tanke eller förväntan på någonting. Men värst har det varit när jag fått frågor vad jag fått i julklapp, jag har ej velat säga som det varit och inte ljuga heller. Men det har allt gått på något sätt. Ibland har jag köpt någon småsak själv när det lämpat sig, som jag visat, så har de som frågat fått tro att det varit julklapp. Så brukade jag få en krona på julafton av morfar medan han fanns, jag sade att jag fått en slant, inte hur lite.

Hemma igen

Höst 1931. Jag ska flytta hem. Men det har ej gått smärtfritt, det har jag fått erfara. Så värdelös och oduglig som jag väl måste vara, tycker man det skulle vara en lättnad att jag ger mig iväg. Men inget passar visst. Men jag orkar ej bekymra mig med så mycket mer än att arbetet ska gå dag för dag. Jag är så trött, så varje dag verkar ändlös. Och då är det ändå så mycket kvar av arbete som måste bli färdigt innan jag flyttar. Jag har fått veta att jag kan helt enkelt inte lämna något ogjort, men hur det ska vara möjligt kan jag ej förstå. Jag sade upp till 1 nov, i god tid så de skulle hinna få en ny flicka (som bleve duktigare än jag). Inte har jag förstått att de gjort det minsta för att få någon. Ingen har väl erbjudit sig heller. Och nu är halva november gången också. Städningen är kvar det mesta för hösten, så här har det inte varit de andra höstarna. Bara fönstren har vi satt in, sen är det väl tänkt att ju närmare jul det blir ju bättre. Visst har sommaren varit besvärlig, regnig och kall, sent med skörden, så har ju potatis och rotfrukter givit stora, stora mängder, allt har ju tagit sin tid, men så här hade det väl ej behövt bli ändå. Men längre än till 5 dec, det är en lördag stannar jag ej, sen får det bli slut, de får vända det hela som de vill. Om jag nu hänger ihop till dess. Jag räknar dagarna, sätter ett kryss på papper varje kväll. Så lär visst fångarna göra när frigivningen närmar sig har jag hört. Mest av allt längtar jag nog att få sova, tycker och tror att jag behövde en månad att vila och sova både natt och dag, om jag skulle känna mig utvilad något så när. Det är visst något konstigt med mig. I går var det som jag haft rinnande vatten över högra sidan på huvudet. Varmt vatten. Idag kan jag inte bita i underläppen med någon ordning. Hakan är så stel. Så rinner ögonen så fort jag kommer ut. Kanske är bättre när jag vaknar. Får väl lägga även detta i Guds hand.

Fredag eftermiddag. Idag har jag fått löfte att flytta hem i morgon, en vecka tidigare än meningen varit. Det är som de vore rädda, det är väl bäst att bli av med mig nu när det blev så här konstigt.

Så har jag varit hemma ett par dar. Varit till Kisa till doktorn, det är någon förlamning trodde han. Fick medicin, så skulle jag vila och hålla mig så varm som möjligt. Jag är så trött så trött så jag orkar knappt bekymra mig för utgången av detta. Jag vill bara sova, det är som hela kroppen skulle vara full med bly. Jag orkar inget.

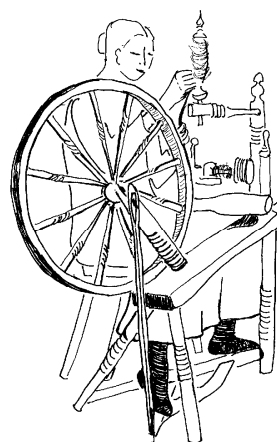
Dagen före julafton. Snart en månad sen jag kom hem. Varje morgon har jag lyft ner spegeln som hänger över min säng för att se om det möjligen går att röra ansiktet något. Men inte förrän idag har jag märkt någon ändring. Ett veck vid munvinkeln så brett som en sytråd. Men kanske ett litet hopp ändå. Så har jag huvudvärk bara på den sidan. Om de sjuka

nerverna ska hålla på att vakna, det hoppas jag så innerligt. Så önskar jag att väder och väglag bleve så bra att jag kunde försöka gå till julottan. Om jag sveper om mig väl kan det väl ej vara farligt. Jag har ej varit någonstans än sen jag kom hem. Och inga besök.

Juldagens kväll. Vi var allt till ottan mor och jag. Allt gick bra, vädret är ej sämre, men det var förfärligt så trött jag var när vi kom hem. Mådde lite illa också. Men det är nog ovanan att gå, har ju mest varit inne sista tiden. Blir väl bättre. Om huvudvärken ville ge med sig ändå. Den pinar mig nästan varje dag. Så har jag visst sovit färdigt fast jag längtade så att få sova, nu går det inte så bra, får ligga vaken till långt efter midnatt jämt. Ska väl försöka vara ute lite mer, men vi har en del arbeten som ska bli färdigt, ull att spinna, täckstickning, vantar och strumpor ska stickas, så ska jag väl börja klippa mattor efter helgen. Fick hit en stor säck med

kläder häromdagen. Det skall vävas när det blir vår. Hoppas bara att jag blir bättre, mor börjar nog snart bli otålig för att jag är så slö, hon är alltid fortfärdigare än jag.

Kanske att jag är mer ”petnoga”, hon brukar skylla mig för det. Men det är jag klart, jag måste nog vara omöjlig på alla sätt, jag har mardrömmar än av alla omdömen jag fick innan jag flyttade från min plats. Det är som det vore omöjligt skaka av sig, trots att jag försöker. Nu är det ju som det är, inget att göra åt brukar jag säga till mig själv. Tröstar mig med det, tänker att blir jag bara bättre får jag väl försöka på nytt. Vet ju att flera har misslyckats, men livet har ändå rätt upp sig för dem. Med Guds hjälp ska det väl bli någon råd. Gott att få lägga allt i Herrens händer.

Försommar 1932. Bättre har jag blivit, men nu har jag en underlig och besvärlig hosta. Det är visst något som går. Tycker jag ska kvävas, kallsvettas, så orkar jag inte så mycket, bara magrar allt mer. Har en mattväv på gång, kanske dammet inte är så bra. Jag måste ju försöka arbeta. Hö ska bärgas år kon, där vi nu kan få något att slå. Alla är rädda om sina strån, lätt är det inte. Långt att ro och mjölka har vi, men det är ju så väl med den goda mjölken, ost och smör kan vi få utan att köpa. Och så får nasse lite skummjolk.

Jaha jag tänkte ju jag skulle kunna köpa mig en cykel, men det får jag nog slå ur hågen så länge. Hundralappen jag hade kvar efter tre års tjänst har jag fått förbruka till nödvändiga, oundgängliga saker under tiden jag varit oförmögen att tjäna något. Så här hade jag väl inte tänkt mig att det skulle bli precis, även om jag hade varit beredd på motgångar och

prövningar. Men inte är det roligt när allt bara blir omöjligt och så många frågor och varför infinner sig utan att det går att se någon lösning. Tänk om jag inte blir så pass bra att jag kan hjälpa familjen som jag lovat på höstkanten, då de väntar tillökning. Men det är en tid dit, jag måste väl bli bättre. Herren har väl något han vill säga mig eftersom allt detta kommit i min väg. Mörkaste natt brukar ju även ha en ljusnande morgon.

Nyårsnatt efter vakan. Så har jag flyttat hem idag. Det blev tre månader jag varit borta, men så blev det både död och födelse där. Fruns mor fick sluta sina dagar hastigt och rätt oväntat. Så anlände en liten gosse snart efter. Så det blev rätt mycket mer än jag visste om då jag kom. Inte vet jag hur

stor nytta jag gjort, men hoppas att det blivit något. Mycket tvätt har jag fått klara, en mängd vatten måste bäras rätt långt. Ved går också åt att hålla varmt med, så den lille ”ungen” inte fryser. Men han är så tyst och snäll så jag tror att han mår bra. Vad månede bliva av detta barn?

Alltså skriver vi nu 1933, från och med idag kan man väl säga, klockan är snart två, skall försöka sova. Undrar hur vintern ska bli, hoppas den blir dräglig. Jag behövde köpa en del kläder och skor, men inte är det stora summor jag har. De här människorna jag hjälpt har det nog inte så bra med ekonomin själva, de har satt upp på skulder, så är de fem i familjen nu. Jag ville inte vara så dyr och då blir det inte så mycket heller. Men jag tror faktiskt att de var nöjda med mig, och det är ju värt en hel del. Så totalt i botten som jag var då jag kom hem från min förra anställning känner jag mig inte nu. Så har jag väl blivit något starkare, även om det går sakta. Huvudvärken är bättre, men besvärar mig en hel del. Om det någonsin ska bli riktigt bra.

April 1933. Har hamnat på en granngård helt hastigt. Både frun och dottern är sjuka. Är inte så glad åt det här, önskar de hade fått tag i någon annan. Tror inte det blir varken lätt eller roligt. Så var det en hel del annat jag hade i tankarna. Vet ej heller när jag slipper härifrån, dottern har besvär med nerverna. Inte är jag så stark själv heller som det skulle

behövas här. Får jag den där flammande huvudvärken med illamående, törs jag ej tänka på hur det ska gå. Man får ta en dag i sänder. Blir det omöjligt får väl mor byta av mig någon gång. Spörs när de blir så krya så att de kan reda sig själva. Frun är ganska dålig, blodet är inte bra, så struma och bensår därtill, hon är liggande nu. Dottern fyllde 35 häromdagen. Ligger nerbäddad också. På kvällen när hon fyllde år kom två av hennes bästa väninnor på besök, men de blev ej insläppta. Jag åker hem, får ej ligga över där. Så huset låses så fort jag går. Ja det är ej lätt med klana nerver heller, kroppsligt är hon stark och oöm, kan vara som en furie när något är i olag. Men är ju inte bortskämd med vänlighet så det skall väl gå för den delen. Om jag bara orkar för övrigt, men nog kan det bli påfrestande både fysiskt och psykiskt, det känner jag på mig. Men å andra sidan om jag skulle nekat hjälpa dem hade det ju aldrig blivit förlåtet. Tänk att en del ska ha full rätt att bara ställa krav, aldrig behöva visa hänsyn eller tolerans. Bara begära både rimliga och orimliga saker. Jag har undrat så många gånger hur det skulle vara att ha dessa rättigheter.

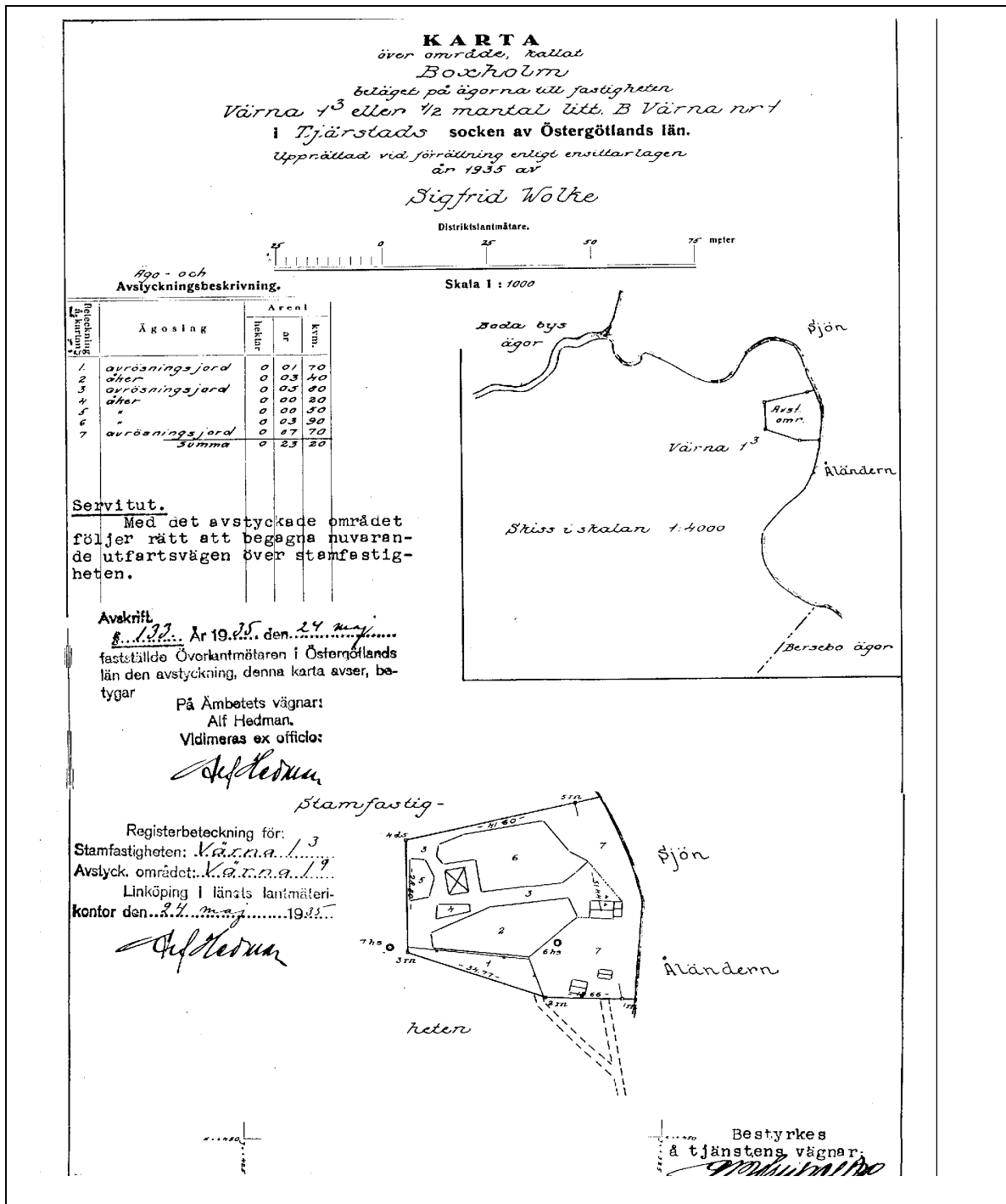
Sista september. Tänk i morgon skall jag till en annan granne här. Hjälpa henne med lite slakt, så ska de tröska, får många i maten, hon har småbarn och mycket att göra ändå. Hon kom till gården där jag varit och hörde efter om de kunde undvara mig ett tag, så hon fick lite hjälp. Jovisst, grannar emellan så. Det skulle nog gå bra. Jag tog hem det lilla jag hade av kläder där, hoppas så innerligt jag slipper gå dit mer. Nu hoppar nog dottern där upp med en gång och börjar arbeta, fast hon legat hela sommaren och ej rört vid en sak. Var ju väl att det blev så här, hade jag bara sagt att jag ville sluta, så hade hon nog blivit dödssjuk. Men när en granne kom in i bilden gick det bra. Ja, livet är nog inte lätt när nerverna spökar heller. Ibland undrar jag hur hon skulle uppleva att vara fattig, bli tvingad tjäna sitt bröd, gå när andra befaller och inte ha ett kvitter att säga till om. Få lära sig leva utan människovärde. Men det fortsätter väl med fattiga och rika, små och ringa, stora och stöddiga, slavar och herrar, herrskap och tjänstefolk. Stora klyftor mellan klasser på hög och låg nivå. Inte är det att förvåna sig över att det jäser i de förtrycktas led, de har nog länge ropat ut sin nöd på många sätt, fast ingen velat lyssna, än mindre ändra på förhållandena, hur skandalösa de än varit. Många gånger vore det ganska enkelt att lindra och förbättra, jämna vägen, mildra det bittraste.

Åter ett år har lagts till evigheten 1934 är. Året har skiftat en hel del. Har haft adress hemma ibland, fast jag ej varit hemma så mycket. Det mesta av sommaren på en gård i Brokind. En gosse kom till jorden 1 augusti som fjärde barnet i familjen. Tre flickor förut. Gissa om han var välkommen. I stort har jag funnit mig ganska väl till rätta där, även om

arbetet räckt. Men jag tror de var nöjda, fick bästa lönen jag nånsin haft, utan att begära så mycket. Vänliga har de varit vad mera kan jag önska. Känns nästan högtidligt.

Så i slutet av september fick jag störta iväg till nästa hem, där en flicka såg dagens ljus. Lika välkommen hon med, där fanns fyra pojkar förut. När jag sen kom hem och fått andas ut något kom en murare, vi skulle mura om en del i köket. Hade nog varit bra om det kunnat bli lite tidigare. Men nu är det färdigt som väl är, gick rätt bra, vädret har varit mildt. Fast vi fick sova oeldat ett par nätter tog ingen av oss någon skada. Men sen har vi tagit igen det, eldat härliga brasor, fyrat på i köket också. Kåpan är borta, taket och golvet lagat och tätat. Ska väl bli lite varmare hoppas vi. Så blev ju köket lite större, inte så mycket men ändå är det bra. Far har varit till staden, fått en del papper, vi får nog köpa tomten till våren. Undrar allt vad gårdsfolket ska säga. Tror inte de kan hindra.

Egna ägare till Värna 1:9

Nyårsklockorna har ringt 1935 har lagt sina sista skälvande minuter till ro. Inte är det fred och frid på vår jord, mycket önskade jag annorlunda. Men vad göra. I vår lilla del av vårt land är det en nästan överklig stillhet för tillfället. Men kanske lugnet före stormen, det mullrar nog på sina håll, hotfullt.

Tänk att vi fått fira jul på egen mark för första gången. Redan 5 februari kom lantmätare med följe, mätte ut, värderade, räknade och skrev. Allt blev som vi önskat, trots en besvärsskrivelse från gården, som lämnades utan vidare. Efter en tid kom papper på köpet, 205 kronor stannade det hela vid för vår del. Det är knappt jag fattar än att det är sant. Och inga lingon behövde vi plocka och bära upp till gården i höstas, de får plocka själva nu, ta dem var de vill. På sin egen har de inga. Inte kan de buda till dagsverken på samma sätt heller. Nu kan vi säga ifrån om vi vill. Inte att undra på att det blev klagan och jämmer. Att tappa greppet så totalt om sin ende backstugesittare, för alltid. Och ej kunna göra något åt saken. Det måste ju kännas förödande nästan. Inte har vi väl hamnat i något paradiset för detta på alla sätt, kampen för tillvaron är hård, men tvångströjan, det mest skavande oket har lyfts av oss. Det har allt hunnit bli ordentliga skavsår på dessa drygt sextio år, till både kropp och själ. Det torde väl dröja ett tag innan ärren bleknar och försvinner. Men tiden läker ju alla sår.

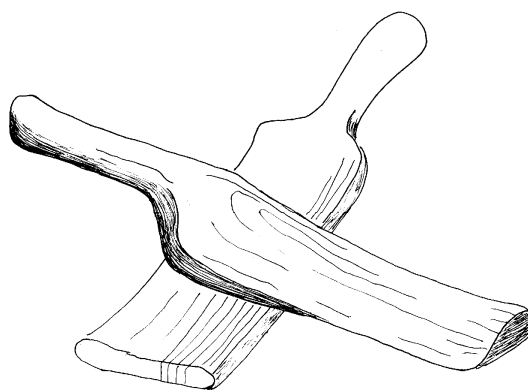
Från 1 mars har jag haft plats på en gård en bit härifrån. Nödläge där såväl som på alla platser jag varit. Frun var sjuk, först reumatisk feber, sen följde mera krämpor. Deras båda barn rätt små. Inte så liten gård har de, mjölken hemma, vi ostar och kärnar smör. En tid efter jag kom och frun blivit något bättre, blev gamla mor i huset sjuk i en hjärtattack, förblev sedan liggande de två månader hon levde. Då bodde jag i hennes stuga passade henne så gott jag kunde, sista tiden mest både natt och dag. Så fick hon sluta sina dagar, sen begravning, bouppteckning och auktion. Jag kom att bli kvar över augusti fast det bara var tänkt en kort tid. Men dessa människor ha alla varit präktiga och bra att samarbeta med, mycket tacksamma för hjälpen de kunde få, då det blev så mycket som kom på.

Så ska jag väl försöka få vara hemma ett tag, vi behöver få lite sytt och kanske vävt något. Jag fick så väl betalt där jag var, så jag känner mig lite förmögen. Vad människor kan vara olika, jag har väl försökt så gott jag kunnat var jag varit, har väl ej varit duktigare nu precis, men vilken skillnad på bemötande och behandling. Tänk att det finns människor som räknar tjänsteandar som medmänniskor. Det är först i dessa yttersta dagar jag fått uppleva detta. Ja det torde ej vara för snart så mycket negativa saker som kommit i min väg förut. Kanske det finns hopp även för mig att gå i land med någon enda sak.

Arbete

Nu spörs det väl vad jag får för betyg på den stora gården där jag hamnat. Med mig själv är vi minst 10 personer, de flesta dagar fler. Hoppas de överlever, jag ska sköta köket, laga maten och göra det nödvändigaste i övrigt. En del tillfällig hjälp blir det väl, men ändå tror jag nog det ska räcka. Vatten har vi inne, men ej avlopp. Inte elektriskt ljus. Många lampor ska fyllas och hållas i ordning. Ved går åt en hel del. Fyra spisar eldas dagligen, flera ibland. Och bakugnen drar en del, det blir stora brödbak varje

vecka. Stora tvättar som vi håller till i bryggstugan med, sköljer i sjön direkt, där som på andra ställen. Det är jag ju van vid, men det är allt bra kallt när sjön får lägga sig och man står på isen och håller till i en vak, när stora klädhögar ska sköljas. Trots att jag varit med om det i flera år nu på olika ställen

kan jag inte säga att jag tycker om det. När dagen väl har gått brukar jag frysa invärtes, det är nästan omöjligt att bli varm. Ändå är jag nog ej så särskilt frusen av mig men kylan kommer efter. Vore allt skönt med ett eget rum där det gick att breda ut både sig själv och sängkläderna framför en härlig brasa, driva kylan ur kroppen innan man skulle sova. Eja vore man där! Men när en sådan lyx blir verklighet, den dagen är nog fjärran. Ett stort kallt kök kommer det väl att bjudas flickorna som skall vara uppe först av alla på morgonen och gå till vila sist av alla på kvällen. Vad det ska stå i tjänstehjonslagen?

Ja så har det mesta av vintern gått. Den kunde ju varit strängare även om det varit både snö och kallt. Nu ska jag flytta hem igen har varit den tid som var sagt. Lite mer blir det väl vid vårslakt och storstädning. Får väl hoppas jag inte skött mig allt för illa. En del frågetecken följer en ju alltid som skuggan. Men min fromma önskan i början här att husets folk måtte överleva har ju gått i uppfyllelse, som väl är. Nu ska jag först jag kommer hem styra om lite kläder åt oss, förbereda någon väv, sen blir det att rusta litet i rökhuset, skaffa hem enris till alla skinkor, korvar, nötkött och vad det kan bli som anländer. Det brukar bli rätt aptitligt alltsammans när det hinner bli gyllenbrunt och enrisdoftande. Jobbigt är det nog, men jag tror de flesta brukar bli nöjda.

Så är augusti nästan slut. I mitten på juli kom jag till en granngård ett tag, frun i huset blev häftigt sjuk, trots läkarhjälp blev hon sämre och fick efter några dagar lämna det jordiska och sina anhöriga. Det blev en hel del att bestyra i samband med detta, så jag har nyligen kommit därifrån. Saknaden och sorgen blev stor för de efterlevande, men allt måste ju gå. Nog blir det väl den kommande hösten både mörkare och dystrare för det hemmet än när familjen var hel och allt gick som de önskade.

Så är snart 1937 slut. Jag måste nog säga att det varit ganska kämpigt. Nu skulle man ju vara i de ”bästa åren” som det så vackert heter. Jag fyllde ju 25 sist. Men nog kunde detta år fått vara lite roligare och bättre. Hade tänkt att jag skulle sätta upp en lång mattväv på logen och vävt i sommar alla stunder det kunde bli. Men just när jag skulle börja blev det sjukbud igen från ett hem. De hade en flicka på några månader, frun dålig, skulle vila och hålla diet. Det ville inte bli bättre, tiden gick, inte förrän i augusti kom jag hem, de fick en annan hjälp sedan. Jag hade lovat att ta vaktmästarsysslan i vår kyrka över vintern, måste börja på allvar i september, när eldningen skall börja. Visst har jag vävt lite, men inte alls som det var tänkt.

Ja vad blir det av livet, vet inte om jag gjort mycket nytta detta år. Det har varit väldigt splittrat, känner mig så otillräcklig igen. Det blir en press på något sätt att jämt arbeta där folk är sjuka, ibland får jag den känslan att de ej riktigt fördrar att andra är så pass friska att de kan arbeta, när de själva ej fått vara så. Många varför kommer väl på vägen för de flesta, förr eller senare. Och det finns ju andra slag av prövningar också, ibland tänker jag att det är mycket som ej är bättre än sjukdom. Har själv fått pröva ett och annat. Vi fick en riktig vinter ett tag i början av december. Jag vistas mest i kapellet nu, vi har fått in elektriskt ljus och det har varit folk här ständigt. Montörerna kom just när det var som kallast och mycket snö. Till jul är det hela nog klart i hela bygden så här blir ström och ljus. Men hemma hos oss får vi ha fotogenlampor som förut, vi har inte råd, och för övrigt är det inga mindre ställen som kommit nära oss.

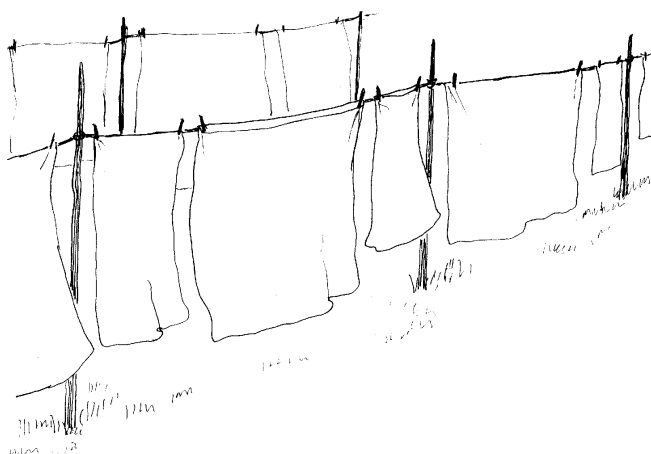
Tiden går. Julen och vintern sedan blev ej så kall som det såg ut att bli. Mycket blåsig, barmark med halka, rätt mycket blidväder, så lite snö så

Betel Opphem

det bara räckt till isgata. Jag har tagit in björkris hela vintern, litet omsänder, det har blivit fina löv, rätt vackra buketter. Är vintern sträng går det ju sämre. Våren blev ej så tidig ändå, lite värme i mitten av maj, men den 19 maj snöade det mest hela dagen. Stora blöta flingor. Den dagen klappade vi en stor byk på ett ställe, inget vidare, men man slapp ju hänga. Efter den dagen blev det stark frost på nätterna, så våren kom av sig. Men efter en del regn ser det inte så illa ut med växtligheten ändå. En solskensdag målade jag båten, sen ska jag koka färg till staketet så fort jag får tid, men jag måste väva en del också. Sen är jag borta rätt mycket. Tänk om dessa långa och tungsamma dagar kunde ge lite mer valuta.

1938 är snart slut.

Jag är tillbaka på den stora gården igen. Skall vara som ersättning för dottern i huset, hon skall gå på hushållsskola i vinter. Hon är ju så duktig förut, vad skall det inte bli efter detta. Hoppas alla som har möjlighet att få lära utöver det vanliga sätter värde på detta. Det är nästan komiskt att tänka på mina 30 kronor i månaden och hon får betala

inte långt från 100 kronor i månaden på skolan. De behöver ju faktiskt få lära en hel del om detta ska bli en lönande affär. Men det blir det nog när man tänker på så mycket större värde och anseende de får, som fått komma sig ut på ett eller annat sätt. Och vilka möjligheter som blir dem serverade. Ack ja, inte värt fördjupa sig i detta ämne, då blir jag både ledsen och trött. Jag behöver spara alla krafter tills i morgon, då ska det bli limpör, kokade på omkring 20 l. degspad. Hur det ska vara i morgon kväll. Hur limporna ska bli. Mjölet är ej så bra, kinkigt jämt att baka. Och så tänka sig dessa mängder.

Jaha, så är då alla limpör färdiga, 32 st blev det. Jättefina, gulbruna, värmen blev bra. Jag fattar inte att det blev så bra, men nu känner jag hur trött jag är, men vad gör det, när resultatet blev bra. Tänk den som finge sova i morgon tills man vaknade utsövd. Men kvart i fem är nog bäst kliva upp, antingen jag är vaken eller ej.

Vad tiden ändå ilar iväg, är färdig att gå hem från även den här anställningen, husets dotter är färdig med sin kurs, kom hem för en vecka sen. Vårslakt har vi haft redan, fast det är vinter än, mitten av mars är inte vår precis. Vi stod på isen vid en vak med fjälstren som sedan skulle bli korvskinn. Men nu är det färdigt, konserverat, saltat, sen ska en del rökas. Men nu säger jag adjö för den här gången. Ska till en annan gård och väva ett tag. Sen kommer vårarbetet och min egen väv hemma.

1940 Krigsvinter och en tid efter det

Familjehögtid

Så har det gått några månvarv, är inne på 1940. Och vilken vinter. Inte många dagar är mindre än 20 grader. Mycket snö. Och krig runt omkring oss. Ransonering på nästan allt. Inte tänkte man väl när det började nere i Europa i början av september att det skulle bli så allvarligt, men det blir ju mer hotande för varje dag. Här är väldigt många inkallade, de har svårt på gårdarna att få hjälp. Och så oron för de sina som ligger ute vid gränserna. De får nog fara väldigt illa många gånger i denna kyla. Ändå är ju vårt land ej direkt indraget i kriget, hur skall det då vara av oro, nöd och fara där kriget är ett faktum. Ska vi männe bli skonade? Hur länge dröjer freden, ja frågorna är många. Ingen människa kan väl besvara dem. Devisen ”aldrig mera krig”, höll inte så länge. Hade man inte vänt Gud ryggen och gått åstad i egen kraft kanske. Som Petrus. Så föll han stort också.

Äntligen är det vår 1942. Vilka vintrar, vilken kyla. Så all snö. Den första kom 28 oktober. Den fanns kvar hela tiden, mer och mer blev det. Och av dessa tre fimbulvintrar har den sista varit värst. En söndag i slutet av januari var det 33 minusgrader och full snöstorm. Tisdagen efter 39 grader. Då var jag på ett ställe och tvättade. Fick hålla till i köket, vattenledningarna var frusna, utom i lagårn, vi fick bära därifrån, värma på spisen. När jag gick hem var det ”bara” 24 grader. Men det har segat sig fram, fast nog har både människor och djur fått fara illa. Tror knappast att det var någon smula dagsmeja i mars en gång. Då brukar ju solen kunna vara rätt varm vid klara dagar och måttlig kyla. Men först i april kom blidväder med översvämnings och en förfärlig tid i

tjällossningen. Vägarna nästan ofarbara. Isen på sjöarna har nog varit nästan en meter tjock.

Och kriget rasar än, skördar liv i skaror, namnlös nöd i alla former råder ju vida omkring. Tänk att vårt land ännu ej är indraget även om många offer har fått givas på olika sätt. Men i förhållande till vad ett skövat land får genomgå går det ju ej att likna. Och vad som gör att vi i vårt lilla land ej blivit angripna, när det brinner runt omkring oss, ja, förklara det den som kan. Måste vara nåd, inte är det förtjänst. Så blev det sommar sent omsider även detta år. En lång het sommar så torr så den kan nog klassas som missväxtår.

Knappt något bete för djuren, källor sinar, höskörden dålig. Många bärgar vass i sjön som nödfoder, det blir väl inte mycket halm heller så kort som säden är. Även människornas ransoner är knappa. Och så dåligt mjöl som vi får på våra kort. Vi har vete sått på en av våra små tegar, det ser rätt bra ut, fast det fått för lite regn. Potatis hoppas jag vi får, dom kom ut rätt tidigt, ser inte så dålig ut, vi har ett par små åkerbitar nere vid sjön, de lider nog inte brist på vatten. Hoppas vi får så vi kan riva potatis till mjöl i höst. Många vill låna potatiskvarnen, har redan tingat på, det blir ett bra tillskott i hushållen med både mjölet och stärkelsegrynen. Så får djuren ”moset”, det vill säga det man skirar ifrån. Inte är det väl så närande precis, men de äter med god aptit. Underligt vad allt kan komma till nytta, när tillvaron kärvar till sig. Om tider skola komma igen när det går att köpa kaffe fritt, nu är ransonen 2 ½ hg i 3 månader per person. Det blir att rosta råg eller ärter i den mån det finns. Man kan ju köpa surrogat, men inget är vidare gott. Men vad är försakelserna här emot vedermödorna ute på den blödande kontinenten, där döden fasorna och skräcken hör till det dagliga brödet. Om det nu finns något bröd alls att få. Och ändå äro alla våra bröder med samma rätt till liv i fred.

Freden 1945 och tiden efter

Så äro vi framme i början av maj 1945. Fred kapitulation, Hitler borta ur bilden. Det hör man var två eller tre äro församlade. Tänk om vår arma jord ska kunna börja andas igen. Låka sina sår, resa sig igen, samla ihop spillrorna, försöka på nytt så gott det nu går. Oerhört mycket kan ej rättas till, mycket är för alltid borta. Både människoliv, hem, ägodelar, ja allt som gör livet värt att leva för de överlevande. Och tänk de som kanske mistat allt och själva är märkta för livet, hur ska de orka ens försöka. I egen kraft lyckas väl inte så många.

Här omkring har de inkallade kommit hem, de flesta. Inte tror jag någon i grannskapet blivit fördärvad precis. Även om de haft det svårt med kölden, bott dåligt, farit illa på många sätt. Och så oron, hotet, spänningen har nog tagit ut sin rätt. De flesta säger att det kommer efteråt nu när det lugnat ner sig och kommer lite på avstånd. Ingen har väl kunnat vara oberörd inför allvaret. Tänk vad en del är starka eller tror sig vara det, när allt är lugnt och krafterna aldrig prövats. Jag känner en

som anmälde sig frivilligt till Finland. Det skulle nog bli lite utträttat när han kom dit. Hade liksom längtat att få göra en stor insats. Till fronten kom han visst aldrig, men ändå kom han hem efter två månader som ett nervvrak. Han blev inte bra.

Så börjar även detta år lida mot sitt slut. 1946 har varit rätt kämpigt. Mor har varit dålig och klen hela sommaren. Jag har haft stor oro för dem när jag är borta på arbete och dagarna blir långa. En del andra motgångar har väl bidragit på sitt sätt att allt blir tyngre. Tänk om jag finge vara hemma mera, jag behövde det så väl. Men övertyga någon om det. När de ser att de är uppe på benen, då kan det ju inte vara något fel med dem, någon krämpa som ej syns precis. Ändå har far haft bältros och det var allt synligt. Jag var till lasarettet med dem i höst, mor fick stanna några dagar, fick sen tabletter och något stärkande. Det värsta är att hennes huvud är dåligt. Kanske hon haft någon propp eller dylikt. Men lite bättre har de allt blivit. Julen var rätt dräglig, hoppas inte vintern blir för svår. Jag måste ju utträtta det mesta. Det de kan hjälpa är ej så mycket, men de är ju över 75 år. Far ser dåligt också, så det är inget att begära. Och de har nog i all sin tid fått sträva och hänga hårt i selen både bittida och sent. De är utslitna helt enkelt, deras arbetstid börjar nog lida mot aftonen. Vad jag önskar många gånger att jag hade mera tid för dem och lite mera tillgångar att göra deras dagar lite ljusare. Jag försöker väl, men är själv så trött många gånger efter allt tungt arbete så orken tar slut.

Tiden går. Trots att jag ibland tycker att jag står i en seg smet, som ej går att lyfta fötterna ur. Samtidigt går tiden för fort, ilar ifrån mig, jag hinner aldrig med allt som jag ville. På vår och försommar när allt hopar sig brukar jag börja min dag vid 4 på morgonen, sen blir det sena kvällar ändå, kanske 10 - 11. Ingen verkar nöjd ändå. Och de mina blir ju inte bättre, går nog åt andra hållet i stället. Men jag är ju tacksam så länge de kan komma upp och kläda sig, vara uppe, även om de måste vila sig någon gång om dagen. Mätte jag bara få ha hälsan själv. När man ingen har att räkna med som hjälp eller stöd. När jag är till Rimforsa och ser ålderdomshemmet ryser det i mig. Mitt enda mål i livet är nu att de ska slippa komma dit. Alla vårdhem i all ära, men bäst är nog för alla som slipper dem. Nog vill jag göra mitt yttersta för att de ska få vara i sitt lilla hem, om möjligt. Men jag vet ju mer än väl att de kan bli så dåliga att det ej går att sköta dem hemma. Litet av äldrevård har jag ju prövat hos andra gamla och sjuka jag hjälpt. Vet att man är begränsad. Värst är väl om de skulle få så ont, få det alltför svårt så de behöver annat smärtstillande än det som går att ge dem här hemma. Hoppas så innerligt att inte sista biten av livet ska bli alltför outhärdlig att genomleva.

50-talet - den nya tiden

Nyår 1950. Hela året har haft prövningarnas prägel över sig. Mina gamla är dåliga. I slutet av november fick mor en lättare hjärnblödning, blev lite förlamad, talade dåligt, men det har gått tillbaka en del, men hon är så orolig och klen på alla sätt. Det blir så dåligt med nattro för oss alla. Men nu är jag hemma för gott, kan ej gå ifrån mer än på sin höjd de ärenden jag är tvungen att uträtta. Det är ej så bra med far heller, hans syn är dålig, det går ej att åtgärda. Jag måste läsa lite för honom om han ska få del av några nyheter. Så blir det någon betraktelse för var dag ur en bok, kanske en och annan berättelse. Jag skulle önska att jag kunde ägna mer tid åt dem ändå, men jag är ju tvungen förtjäna litet också. Jag har plockat rätt mycket nypon, torkat och sålt i en affär i staden, det blev rätt bra. Här hemma betalar de ej så värst. Undrar allt vad man skulle försöka med i den här trakten förresten, som bleve något vidare för. Tycker nog att jag har försökt med så många olika arbeten, men är i de flesta fall lika uselt. Ibland bävar jag nästan för tid som ligger framför, men det är ju en trygghet få lägga allt i Herrens välsignade händer. Annars skulle jag inte orka så länge. Men på något underligt sätt har jag fått de krafter jag behövt för varje dag. Trots att nattvilan blivit mindre, ja nästan ingen alls.

Det är kväll 3 juni 1951. Mor har fyllt 80 år idag. En hel del grannar och vänner har mött upp. Stundtals har hon vetat vad det rört sig om, ibland har hon undrat vad alla har haft för ärende. Men som väl är har det hela gått rätt bra, jag har nog haft en hel del oro. Dagarna kan vara så olika. Ska allt bli skönt få lägga sig ikväll, jag har haft det rätt knotigt en längre tid och så lite extra nu. Ska försöka få mor att ta en lugnande tablett, så kanske vi kan få sova lite mer.

Snart har sommaren gått över i höst. En dag omsänder har lagts till andra svunna dagar. Ibland är jag allt väldigt trött. Försöker ju väva så mycket som möjligt, så har jag rätt mycket kycklingar att föda upp. Det blir ett bra tillskott i hushållet. Så säljer jag en del. Vi har ej gris nu, vi köper en halva till jul, den räcker länge. Så tar jag tillvara grönsaker, bär och frukt. Potatis har vi, så det räcker att även sälja en del. Men mina tuppar sätter i sig en stor gryta potatis om dagen samt säd och grönt. Men de är faktiskt ett trevligt sällskap också, det värsta är att de blir så tama, så det är besvärligt när de går lösa, jag kan knappt sätta ner fötterna utan att trampa på dem. Hoppas jag får mod att slakta dem när det blir dags. Men den dagen, den sorgen. Var dag har nog av sin egen plåga, ”men som vår dag är kraft skall vi få. Detta har Herren lovat ändå”.

Så har vi den 27 juli 1952. Far har fyllt 80 idag. Litet främmande på dagen, men de flesta ikväll. Som väl är har det gått skapligt. Mor har inte varit så orolig som hon så ofta är. Nu har alla gått eller åkt. Jag har fått de mina i säng, så har jag plockat med litet sen, är rätt sent. Först hade vi kaffe, sen bjöd jag på jordgubbar, grädde och litet mera smått, läsk att svalka sig med. Aldrig förr har jag haft jordgubbar kvar så här långt fram, att det gått att plocka flera liter. Men de har givit bra, fast de kom igång lite sent. Ja så har vi ju haft "sjusovares dag" idag, regnar det på den dagen skall det regna i sju veckor. Det kom en skur i eftermiddag. Får väl se hur det slår in. Men nu är väl bäst gå till vila, behöver nog komma upp hyggligt, jag har bjudit några damer i morgon, när vi har lite kakor och vad som behövs på gång ändå. Känner mig allt vemodig på djupet och frågorna kommer, får de mina fylla år flera gånger? De är ju i alla fall rätt skröpliga och åren tar ut sin rätt. Kommer jag själv att få leva och kunna hjälpa och följa dem så länge de efter Guds allvisa råd får vara kvar på jorden. Ja, allt detta måste jag lämna, ta en dag ett bekymmer i taget, ej ta ut några sorger i förskott. Hur det skulle vara att ha någon som stod oss så nära, att jag kunde räkna med en hjälpande hand någon gång, som bytte av mig en dag, jag kunde vara ifrån utan att ängslas.

Så har vi ännu en gång firat jul. Men den har allt varit dämpad och ännu stillsammare än förr, fast vi aldrig haft det så vidlyftigt. Men mor är så dålig, har legat för gott sedan slutet av november. Hon kan sitta lite vid brasan en stund, är ju bra att få lufta ryggen lite medan jag bäddar och hjälper henne i övrigt. Men sämre och klenare har hon blivit sista veckan. Äter så dåligt, klagar över illamående ibland. Jag kan inte få ligga så mycket på nätterna, hon vill gärna ha litet varmt att dricka rätt som det är och lite passning. Det har inte varit kallt i järnspisen de sista två veckorna, har fått brinna på nätterna, värmen behövs, det är sträng kyla och rätt mycket snö. Som väl är så är stugan inte så dragig och kall som många gamla hus, men som vi har det går det åt mera värme. Jag är själv rätt ruggig på morgonsidan, när jag inte sovit just något. Som väl är har vi gott om ved och bra sådan, så spara på den behöver vi inte. Mätte jag bara orka, far är ändå inte så bra heller, allt som ska göras måste jag ju uträtta. Men hitintills har det ju gått, dag efter dag, med Guds hjälp hoppas jag ju att allt ska gå igenom. Mänskligt sett kanske mor inte har så långt vägstycke kvar på jorden. Men sista sträckan är oftast inte den bästa. Men även detta får vi lämna i den allsmäktiges hand.

En i mitt tycke rätt lång tid har förflutit sen jag stod vid någon milstolpe sist. Jag har inte orkat mer än det nödvändiga. Och inte det ibland. 18 januari 1953 fick mor hembud från jordens trånga dalar. Befriades från sitt lång lidande. Hon var så svag till sist att jag nästan fruktade att ej

märka när hon gick över gränsen, men jag var vid hennes sida, ett par lite olika andetag, så var det slut. Det är nog en viss hjälp att jag stått vid dödsbäddar förr, sett en del av det oundvikliga som följer slutet. Så fick vi ordna för hennes jordafärd. Allt blir ju mera tungsam så här mitt i vintern, men allt gick. Det var kallt begravningsdagen, men det var som jag ej känt kylan själv. Jag hade mer bekymmer för far, han har varit krasslig ibland, och det blir ju en ansträngande dag på alla sätt. Men allt gick lyckligt han blev ej sämre så långt jag förstått. Många deltog med oss, flera än jag kunde hoppas. Det känns ju gott, i synnerhet när man ingen släkt har. Pastor Svae har visat ett fint deltagande, han kom med även när hon bisattes i kyrkan, likaså begravningsdagen. Ja så vilar mor i frid till uppståndelsens dag. Vi som ännu är kvar får ta en dag i sänder ur Guds hand. Gott att få vila därvid, så utvakad och svag jag är nu, skulle jag nog ej orka tänka framåt i egen kraft. Men jag hoppas få hjälp ovanifrån.

Så har vi hunnit till början av mars. Jag har gått igenom riktig pärs sen mors bortgång. Då jag tänker efter var det väl inte så underligt. Hos en granne här fick de en sjukperiod då de blev liggande alla ett tag, fast inte på en gång. Jag gick dit och mjölkade åt dem, de hade ett par kor. Och så nersatt som jag då var hade jag nog ingen motståndskraft. Jag har aldrig i mitt liv varit så sjuk. Nära 41 i temp en eftermiddag. Efter två dagar kom doktorn. Fick en spruta då, sen tabletter. Och jag blev ju bättre snart. Men krafterna är inte värst. Vi fick allt lite hjälp av grannar men jag ville ju försöka så fort som möjligt. Far är rätt klen efter allt. Så har det varit så kallt, hård vinter. Men jag hoppas att allt ska reda upp sig igen. Jag har mycket arbete som ligger efter. Sen får vi tänka på bouppteckning någon gång, men det brådskar inte än. Vi har ju inte så mycket, men jag ska väl anteckna lite. Nu har vädret varit rätt skönt ett tag, solen skiner varmt genom fönstren, nätterna har ej varit så kalla heller. Jag har tvättat en del och det är faktiskt torkväder. Tror nog vintergäcken slår ut snart, det är bra på södra sidan. Give Gud att far bleve lite kryare och jag själv blir helt frisk igen. Det var för mig ovant det här, jag har ej legat mellan lakan någon enda dag på 27 år, även om jag nog kunde behövt göra det någon gång, har jag ändå kunnat hålla mig på benen, även om jag varit knäsvag.

Tiden ilar, den aldrig vilar. Försommar 1954. Nu får vi grannar här utom staketet. En familj från stan håller på med en sommarstuga. Än känner jag dem inte något vidare. Men det är inte några skrivbordsmänniskor, de sköter en bensinmack, ser ut att vara hemma med grovarbete. Det är ju bra, så lantliga och tarvliga som vi är. Hoppas det kommer att gå bra.

Vi kommer väl att sköta var för sig. Far har varit dålig och på lasarettet ett tag. Bältrosen är inte bra, så trodde doktorn det kanske var något åt njurarna, och jag var tacksam att han fick stanna. Så nu är jag mol ensam i mitt hus för första gången dygnet runt. Men det har gått bra. Vore väl om far finge lite hjälp och lindring. Det har varit väldigt besvärligt. Jag tyckte han var litet piggare när jag hälsade på sist. Ett par bekanta är där också.

Igår var det solförmörkelse. Det var den mest omfattande jag sett. Blev ganska skumt och fåglarna tystnade. Var som allt stillade sig, väntade på vad detta månde vara. Det är kanske inte så underligt om våra förfäder som inget visste i förväg blev både förskräckta och tagna av domedagsstämning. Nu vet ju alla vad detta är. Men lite väckelse skadade nog inte varken då eller nu. Det sorgliga är att människorna är sig lika igen bara himmelen klarnar och solen lyser igen. Det är likadant när det blir åska. Men den sort av fromhet som då kommer fram godtar jag inte.

3 juni 1956. Klockan är mycket på kvällen. Men jag kommer inte att gå till vila än på ett tag, det börjar skymma. Jag har tänt ett par ljus framför fars och mors kort här på bordet. Tankarna kommer och går. En lång epok är slut. Idag har jag följt far till gravens ro. Den stora ensamheten är väl min största arvedel härefter. Men en så stor tacksamhet som jag kände när jag satt på lasarettet med fars hand i min sista dagen han levde, kände greppet lossna mer och mer så blev det ett par olika andetag, sen var far hemma. Och båda mina närmaste hade kämpat ut. Men vilken nåd att de fick vara hemma, så som det blev, mor fick dö hemma, och far var ju bara några dagar på sjukhus, och så dålig som han var, vet jag ej hur det skulle varit möjligt hemma. Han var själv så nöjd med att åka dit, förra gången han låg där blev han ju bättre och det har gått ett par år. Kanske han trodde på bättring nu också. Men så blev det ju inte. Men han fick ju lindring in i det sista som väl var. Idag hade mor varit 85 år om hon levat. På den dagen blev fars jordafärd. En del hade jag väl önskat lite annorlunda, men det är bara detaljer, i stort sett kunde jag nog vara nöjd. Ett gott väder, stilla och vackert många gäster hade slutit upp, en myckenhet av blommor, sång och minnestal av flera trogna vänner. En del är själva rätt så till åren.

Den stora ensamheten – Mor och far har fått flytta hem till Herren

Slutet av augusti. Jag har haft bouppteckning för lite sen. Så har jag fått fars namn på gravstenen. Har ordnat med blommor så gott det låtit sig göra. Så åker jag ju dit med friska blommor så ofta jag kan. Rensar och sköter om, ansar och vattnar. Ibland önskar jag att det inte vore så långt fram till kyrkan som det är. Jag ville gärna sätta mig en stund nu och då på närmaste soffan där jag ser graven väl. Stilla ner sig litet, tänka litet. Nu blir det sällan att jag får tiden att räcka, oftast ska jag uträtta så mycket när jag är ute och åker. Men kanske jag är rätt ensam om att tänka så där, kanske jag gör det just därför att jag är så ensam. Jorden har ej den ro jag söker. Ibland längtar jag att få följa efter, när allt blir kämpigt och jag inte tycker att jag orkar med omvärlden, inte orkar kritiken och alla de förnumstiga råden, eller orkar med de stora kraven som jag aldrig kan komma i närheten av att uppfylla. Så har jag nu ingen som behöver mig, är beroende av mig, eller som jag betyder något för. Tomheten blir skrämmande. Vad tjänar det till att arbeta sig dödstrött, när ändå ingen är nöjd, ja inte vet jag det. Men jag vet att min himmelske fader vet vad jag ej själv förstår. Ännu en tröst återstår, på den stora dagen blir det ej människor som skall bedöma över mitt liv, det blir den högste domaren som ser allt, vet allt, Allt.

Men nu tror jag det profana får vila litet, jag tänkte höja blicken mot det himmelska istället. Vi läser om Moses att han hade den osynlige förögonen och då fick han kraft att härda ut. Många har nog fått göra samma erfarenhet. Hade jag ej haft denna tillgång, vet jag ej hur det skulle ha varit. Så fattig på jordisk glädje som livet varit, så många vedermödor det inneburit, så grått som det hela tett sig understundom, ja vart skulle jag ha vänt mig för att få kraft ”Om jag ej En Frälsare och Gud hade haft”, som den outtömliga kraftkällan för alla tider. I mig själv var jag intet den dag jag bestämde mig att efter fattig förmåga vandra i Mästarens fotspår, sedan jag mött honom till försoning och fått en frid som övergår allt förstånd. Efter en tid kom jag till församlingen som sedan varit mitt andliga hem. Tänk att det kan vara 56 år sedan. Jag kan inte fatta det. Vart har tiden tagit vägen? Då var jag en späd tonåring och nu är jag gammal vorden. Har kommit till den tid varom det heter, ”Dessa dagar behagar mig icke”. Därför att kroppen börjar säga ifrån, inget är som förr. För varje dag försämras vår jordiska kroppshydda. Det är ej så lätt alltid att finna sig i. Men vilken tröst att en evig boning väntar därovan. Då ingen sjukdom eller sorg ska vara, inga obesvarade frågor längre. Det händer nog att jag längtar dit emellanåt.

Men så länge jag ingen order fått att stiga högre upp har väl Herren något för mig att utträta på jorden. Trots min svaghet och alla brister som jämt låder vid. Jag stannar ofta inför ordet där det heter, ”Min nåd är Dig nog, ty kraften fullkomnas i svaghet”. Det som ingenting var det utvalde Gud för att det starka skulle komma på skam. Bland de flesta människor är det väl råstyrkan, de vassa armbågarna, de hårda pannorna som talar högst. Fast vi vet att det ej stämmer med skaparens mening. Så gott jag kunnat har jag väl försökt tjäna i verksamheten i församlingen, hjälpt till i söndagsskolan i 18 år, i serveringen ännu flera år. Då vakanser har uppstått har jag varit vaktmästare en del omgångar. Så har tiden gått och nu ligger det mesta bakom. Yngre krafter har kommit till, som det behövs och skall vara. Alltid har jag upplevt min begränsning, tyckt att alla andra gjort alla saker bättre. Men var och en får väl försöka efter sin förmåga. Ingen kommer väl att krävas på de pund som de aldrig fått. Och om den stora räkenskapsdagen heter det ju: ”Vad I haven gjort mot dessa minsta”. Ekonomisk har jag ju inte kunnat bidra så stort, men jag tröstar mig med att Herren själv sitter vid offerkistan som förr, och alla vet ju hur han bedömde änkans skärv, högre än överflödets stora summor.

Före detta söndagsskollärare i Betel hyllas.

Förtröstan hos Herren

Att gå genom alla upplevelser, erfarenheter, större och mindre händelser skulle föra alldeles för långt, det kunde nog räcka till en bok. Det måste ju bli lite axplock. Vi har under min tid haft över tioalet herdar, lärare, pastorer, vad vi nu vill kalla dem. En del har varit en längre tid, andra kortare, flera av dem är hemma hos Herren, har slutat sitt verk på jorden. Våldigt många medlemmar är ju ur tiden också, en del fick leva länge, andra har fått bryta upp relativt unga. Vår äldsta medlem nu är 87 år, den yngsta i 10-årsåldern. Ibland tänker jag allt på vilka enorma förändringar det blivit under drygt 50 år. På alla områden. Men hur det växlar här, är Herren densamme, alltid trofast vid ens sida, ja skulle alla mänskliga stöd vika är han kvar bakom sina löften. Det är nog klokt att ej sätta för stor lit till människor, alla äro svaga och bristfälliga precis som jag själv, stor begränsning har alla, även om viljan är aldrig så god. Bibelns gestalter hade det ju på samma sätt. Paulus säger: ”Det goda jag vill gör jag icke, men det onda jag icke vill, det gör jag”. Så är det trots att jag vill vandra på den smala vägen. Men trots alla svagheter vi alla ha, har Guds verk nog blivit till en välsignelse för oerhört många. Vi har upplevt väckelsetider gång efter annan, många har vänt om från den breda vägen helt. Vi har gång efter annan fått se människor förvandlas på ett stort och påtagligt sätt, fått nytt sinne och ny håg, det har blivit ett förr och ett sen. Sent glömmer man den vintern då en rätt stark väckelse gick fram. En kväll kom från samma familj 5 bröder till botbänken, så ett par andra dessutom. Så fortsatte det med en nu och en då länge. Så blev det dop, sedan församlingsgemenskap. Det bästa var, att de flesta blev bevarade, är verksamma för Herren än i dag. Och några är hemma för alltid, en del blev inte så gamla. Men vi vet att vi ska få mötas igen. Ibland tror jag nästan jag avundas dem som fått gå lyckliga från jordelivet och nått sitt eviga hem. Så länge vi är kvar på jorden är kampen hård på flera sätt. Vår fiende som skriften talar om, och som bibelns hjältar fick många heta duster med är ju ännu verksam på jorden. Ondskan uppträder ju i så många former, det är ej lätt att vara vaken och ta sig i akt. Det är gott att få lämna vad som är framför i Guds välsignade händer. Han som ser Hjärtans innersta längtan att vandra i hans vilja, lyda buden, ja lyda Gud mer än människor. Vi ha ju vårt rättesnöre i Ordet, om vi alla kunde gå på djupet i skriften ännu mer, ösa flitigt ur de eviga källorna, som ger så mycket nåd och styrka för varje dag.

Och vilken visdom det finns i ordet. ”Herre till Dig får jag komma precis som jag är”. Så sjöng vår solosångerska en söndag för lite sedan. Jag tyckte det var för mig på ett särskilt sätt. Tänk att få vara som jag är, utan

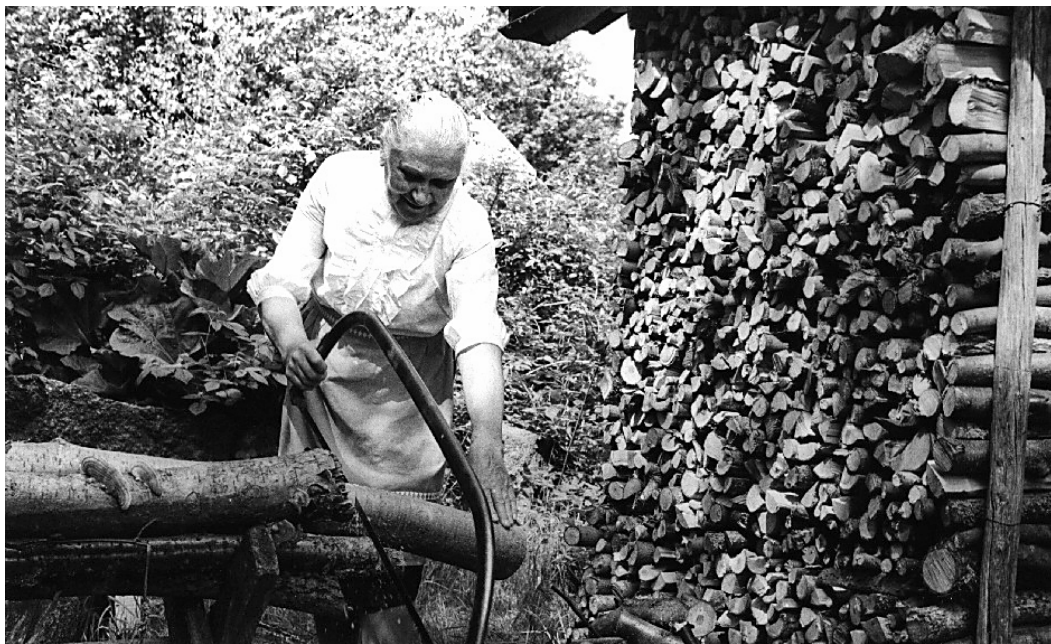
att bära någon mask. Som jag så ofta måste annars. Visa mig nöjd, om jag ej alls är det. Verka belåten om jag än ville protestera mot det mesta runt omkring. Inte blott för egen del, lika mycket väl när andra små och svaga varelser vare sig det är människor eller djur får lida för att det finns så många med makt och håg att förtrycka, så många med total likgiltighet och kyla för vad de ser. Om de nu har ögon att se med. Ingen är väl så blind som den som ej vill se. Ingen är väl så ovetande som den som ej vill höra. Om de nu har ögon att se med. Ingen är väl så blind som den som ej vill se. Ingen är väl så ovetande som den som ej vill höra. Tänk vad många bedjande ögon som riktas utan att få något gensvar, vad tysta nödrop som uppsändes, vad många uträckta händer som aldrig finner en annan hand att fatta tag i. Så mycket likgiltigheter. Mer än som är lätt att orka med. I den ensammas värld är ju det förnämsta budet att kunna hålla sig undan tillräckligt. Störa alla bättre lottade så lite som möjligt. Nöja sig med smulorna som faller från deras bord. Det kan bli en och annan matnyttig bit. Ofta är smulorna ganska små. Då är det bäst att duka fram av Gudsordets rika håvor, där alla har rätt att ta för sig. Ingen behöver bli utan, alla kan få precis så mycket som var och en behöver. Välsignade rikedom hos Gud.

Tillbakablickar

80-talet – Vad tiden går fort !

Vart har tiden tagit vägen? Ett stycke in på 87 är vi nu. Ja, jag skulle nog sluta, inte skriva mer, är nog för gammal till allt. Om jag varit något att räkna med någonsin. Nej, det tror jag inte. Efter vad jag upplevt och inhämtat av vetskap så var jag en barnunge till 40-årsåldern, sen blev jag med en gång en gammal skraltig sak. Alltså har jag aldrig varit det minsta att räkna med. Och nu kan ju mitt liv min tid vara slut när som helst. Är allt gott att slippa räkna med människor som domare på den stora dagen, när allt ska redas ut. Bara Guds nåd. Hans gränslösa nåd. Vad mycket det går att minnas i samband med saker och ting sen förr. Och ofta kommer tanken, har jag verkligen gjort detta, har jag orkat det eller det, har jag kunnat det? Ja, det måste väl vara så. En dag strök jag ett par dukar. En med korsstyggn, och en med ett rätt stort engelskt broderi. Den ena fick jag färdig till mors 70-årsdag, den andra till min 50-åriga levnad. Fick taga mig beting till sist, hur mycket jag måste sy i veckan, för att det skulle gå. Det måste ju bli på kvällar, när allt annat var färdigt för dagen. Rätt som det var kanske det blev slut i lampan, så tände jag en ljusbit, när den var utbrunnen gick jag ut på vinden efter ett julgransljus, för att få betinget färdigt. Då gick nog klockan på 11 eller mera. Men det gick. Likaså att stiga upp vid 5-snåret igen. Så trött som jag känner mig nu kan jag inte fatta att jag en gång utträttat dessa saker. Det är klart att det fanns en gräns förr också, jag kunde allt bli trött och slut. Men den gränsen var det rätt långt till då. Jag minns en gång då jag var på hemväg en kväll när jag varit borta en vecka på slakt och sen städning. Det blev nog ej många timmars vila den veckan. Jag tänkte på hemvägen, att ikväll får mina gamla reda sig utan så mycket passning. Jag ska göra lite mer grundligt i morgon. Hade hem en kruka mjölk med mig, den hängde jag ner i källan då jag gick förbi. Nu måste jag sova. Men det blev annat av. De mina var vakna och i upplösningstillstånd. Mor hade väl haft en dålig dag, då hon ej fått fram någon vidare mat, eller just gjort något annat heller. Det var inte någon annan råd än att vända om till källan och ta hem lite mjölk, koka lite välling åt dem, plocka fram vad jag kunde hitta på. Sen sätta på kaffe och runda av kvällen med. Sen läsa dagbetraktelsen och så prata med dem litet. Då var det ej långt till midnatt innan jag kom i säng själv. Med mer än en veckas

hopsamlad trötthet. Men efter några timmars vila repade man sig rätt skapligt då, kunde komma upp tidigt och sätta igång. Sällan något lindrigt hyggligt arbete. Det blev ju nästan alltid det tyngsta, det olustigaste, det mest motbjudande, det mesta möjliga och lite till skulle hinnas med för varje dag. Sen ofta en rätt lång väg hem i olika väder och väglag. Det enda som var lätt att orka med att forsla hem var ju dagspenningen, den tyngde sällan. En gumma sade en gång att när hon hade fått 75 öre för 1 ½ dag grät hon på vägen.

Livet i backstugan på äldre dagar

Snart slut på juli 1987. En sträng vinter bjöd oss, sen en ruggig och kall vår. Men det blev ett litet tag på våren då blommorna såg ut att trivas och blev rätt vackra. En dag ansade jag kring mina tidigaste påskliljor, lade jag mig på knäna på en liten matta. Fåglarna sjöng och solen var så varm att jag inte frös. Om bara inte vemodet vore så nära jämt. Är det sista gången jag gör detta?

Förr eller senare blir det ju så. Om det inte vore så mycket ogjort, så mycket att städa bort. Att ställa till rätta. Vetskapen att jag aldrig orkar få rätsida på min lilla värld, innan jag måste lämna över i andra händer. Inte roligt att vakna mellan 2 - 3 på natten. Matt och varm, med en hemsk känsla att jag ska kvävas, måste upp och öppna för att få luft. Och allt vräker sig över mig som ett jordskred. Aldrig är min totala ensamhet så levande och naken som då.

Inte en enda varelse att vända sig till, ingen enda som jag vet precis var jag har, ingen som godtar mig som jag är, ingen som jag betyder ett jota för. Hur ofta blir ej livet att stenar bära, onyttigt och meningslöst. Och jag har fått och får veta det också. Och att jag alltid ska göra bort mig. Aldrig få uppleva att det går att sköta sig så något kan bli trevligt, eller åtminstone hyggligt. I stället upplever jag så ofta när jag kommer hem. "Så är då detta genomlidet". Väl att det gått. Dröjer väl ej så länge förrän jag skämmer ut mig mycket värre. Hur det skall vara att vara godkänd, att duga något till, att vara välkommen. Att platsa i sammanhanget. Ja hur ofta har jag ej stilla undrat hur det skulle vara, som jag aldrig fått uppleva. Men som är vardagsmat för så många. Inte ens något att vara tacksam för. Fattas bara annat. Vad jag undrade i barndomen och länge, ja det mesta av mitt liv, hur det skulle vara att ha pengar, medel att röra sig med. Kunna köpa det man behövde utan så mycket bry och bekymmer. Inte något slöseri, men kunna unna sig något någon gång. Inte jämt söka ut det billigaste för att slantarna skulle räcka till det nödvändigaste. Tänk att få köpa någon sak med lite kvalité, snyggt och

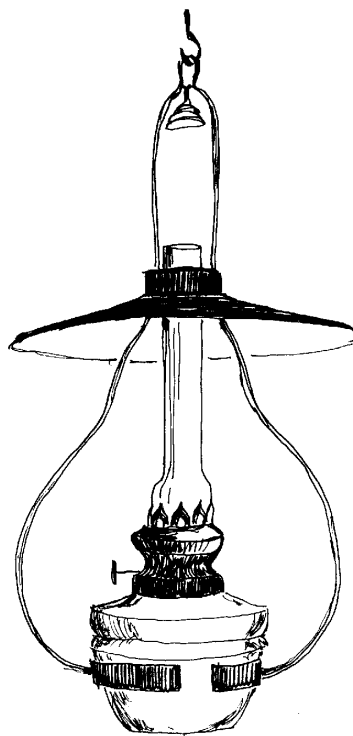

varaktigt, hållbart på ett annat sätt, än det som fanns i min ynka garderob. Förresten hade jag ej (eller har än) någon garderob, i en backstuga finns inte sådan lyx, man får hänga och förvara det man har var det finns någon liten plats eller vrå som är ledig. Inte så bra att leva utan skafferi heller, men allt måste gå. En god sak har ju varit källaren, ett rätt bra förvaringsrum i sitt slag. Och för övrigt när man tänker på ”de gamle” de första innehavarna av ett sådant här residens, tänker på deras villkor, och den tid de levde i, så hade de väl ej så mycket att förvara. Många hade väl knappt mer kläder än de hade på sig, maten var väl ur hand och i mun. Men direkt svälta tror jag inte mina förfäder här gjorde. Fisket var förstås en räddningsplanka både för dem själva att ta till, så gick det väl få byta till sig något annat. Och det var nog mycket idoga och flitiga människor med hygglig hälsa och en stor uppfinningsrikedom för att kunna överleva. Och det behövdes nog.

Hur ofta är det ej jag tycker mig se mormor och morfar när de började styra och ställa här så gott det gick. Vad mödosamt allt måste vara.

Vad tid och krafter det måste gå åt. Och så ständigt tänka på att ej stöta sig med jordägaren. Vilken dag som helst kunde han säga, ”Ta ditt hus och försvinn”, om det ej passade med deras uppförande. Det fanns de som plockade ner sin stuga och flyttade den till någon annan ort. Om det nu blev så mycket bättre någonstans. Hårda villkor följde dem väl som skuggan alltid. Kraven låg ju alltid på deras axlar som ett tungt och tryckande ok. Kunde de somna på kvällen någon gång och känna någon trygghet för morgondagen. I så fall fick de nog ta sin förtröstan ovanifrån, ty det jorden bjöd på var väl för det mesta obefintligt. Men kämpade sig fram gjorde de dag för dag. Tog ett spadtag omsänder, så det blev lite jord mellan stenarna. Satte några potatis var det gick.

Morfar berättade att ibland kunde det komma ett par arbetare någon kväll på sommaren, ville han skulle göra något vid deras skor, kanske sy ihop dem lite, eller lägga på ett klackjärn. Då kunde de gå ut barfota och bända upp några stenar, eller ta flåhackan och riva upp en bit. På så vis bytte de arbete. Oftast fick de nog närmare till varandra då, den ene

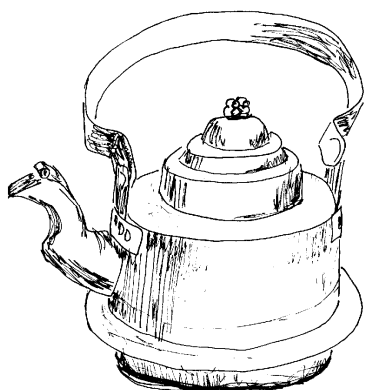

behövde den andra på ett annat sätt än nu. Många var jämlikar då, kämpade en hård kamp. Om jag ska träffa en jämlike mer medan jag lever? Ja hur det skulle vara att inte vara så ensam. På så många sätt. Det går nämligen att vara ensam på flera sätt samtidigt. Hur underligt det än kan låta. Ensam från första början. Jag märkte ju tidigt hur många syskon höll ihop, hur de hade en gemenskap som jag var främmande för. Ingen som tog ens parti, som frågade efter en. Ingen att hänga samman med. De kunde väl bli osams på syskons vis, men det gick ju snart över i de åren. Men det är ju klart jag sett syskon med livslång osämja. Kanske börjat i smått, som växt ut åt alla håll, till rena hatet. Aldrig närmat sig varandra varken i livet eller inför döden. Sådant har jag ju svårt att förstå. Sen kan man ju se vad syskon kan betyda för varandra, när det artar sig som bäst. Kanske ett par stycken som har ett hem tillsammans, följs åt livet ut. Jag har alltid tyckt att den bilden varit så vacker. Kanske jag mycket tänkt på syskonen i Betania på Jesu tid. Har en känsla att det var ett rätt enkelt hem. Men dit styrde mästaren sina steg. Inte särskilt mycket till de burgna och lysande familjerna, jo, det hände. En farisé inbjöd till en måltid en gång. Och Jesus gick dit. Men om inte Simon som värden hette ångrade sig är väl underligt. Så närgångna och beska sanningar som han fick, så får väl ej en gäst uppföra sig. Börja anmärka på mottagandet. Vi kan läsa Luk 7: 45 - 50. Och så bemöta denna dåliga kvinna med sådan barmhärtighet. Hon borde ju varit stenad till döds för länge sedan. Herren säger bara: Din tro har frälst Dig. Gå i frid. Så står det. Hur det skulle vara. Ja, det är ett begrepp som jag skulle kunna stava på nästan hur länge som helst.

Tänk att ha ett rum till. Även om det ej vore så stort. Men som kunde stå stådat, där vi ej hade behövt vara dagligen. Kunnat göra undan när det skulle bli några främmande, ja haft lite mer yta att röra sig på. Och hur jag önskat ett par decimeter högre till taket. Men vad har det tjänat till att tänka och önska. Det var ju med lagom nöd jag kunde kosta på mig lite reparation på stugan, när jag blev ensam. Inte var det väl så mycket, men några tusen blev det ju i alla fall. Och nu behövde mycket göras igen. Det har ju gått 30 år sen sist. Och nu har jag pengar. Men ingen människa att hjälpa en med något. Det är ju så för alla som ej har eget folk att ta till. Yrkesfolk finns väl, men de ska de lägga händerna på något, då ska det vara i miljonklassen. Och dit hör inte min backstuga. Förmodligen får jag nog ha det som det är, och förresten min tid, min livstråd kan ju klippas av när som helst. Och går det bara hjälpligt att reda sig, om jag har några dagar och stunder kvar, så är det ju en stor nåd. Nog hade det varit bra kunna få något tillrätta, fått något att vila ögonen på som varit helt och snyggt och som inte gått så bra att kritisera. Men det är ju något jag heller aldrig får uppleva. Eller fått. Allt har ju alltid varit under all kritik, inga försök att göra något bra har ju lyckats.

En slant blir aldrig aldrig någon skilling. Nej aldrig såg jag då någon ettöring bli något annat. Så en vacker dag försvann de, och ingen saknade dem väl heller. Det är nog en bild av de små och ringa. En lättnad blir det väl när de får lämna jorden. Det var väl så den fina damen jag hörde om på radio menade när hon skulle tala till pensionärer. Och upplyste dem om; ”Ni måste förstå att Ni är förbrukade, att Ni härefter är en belastning för det yngre folket”. Tänk så väl en del kan uttrycka sig. Alla måste ju förstå när de får klara besked. Och nog har jag fått förstå. Inte bara sen jag blev gammal utan hela mitt liv. Hur många gånger jag tänkt när det pratades om hur mycket stryk jag måste få, då jag var nyfödd innan jag började andas. Om det varit så nådigt att jag aldrig börjat med det. Ej behövt ta itu med livet. Ty ska jag hålla mig till det rent jordiska, det rent profana och till den rena sanningen, hade det nog varit mycket, mycket bra att slippa leva. Det jorden och livet givit mig i förhållande till vedervärdigheterna, det skulle jag gärna avstått ifrån. Bättre har det alltså ej varit. Men allt detta har jag fått nåd och hjälp med att lämna i Herrens händer. Om jag ej själv vet vad jag hade på jorden att göra, så vet nog Han som ställt mig här svaret. Och står för konsekvenserna.

Funderingar kring livet

Och denna fasta tro har burit mig även genom de mörkaste dalarna och de trånga passen. Han säger: ”Se jag är med Eder alla dagar intill dagens slut”. Ja tänk att det finns något orubbligt som ej mänsklig makt kan råda över. Att det finns lagar som trots allt motstånd måste följas, en klippa där alla som vill kan få en tillflykt. ”Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola aldrig förgås”. Ett löfte att vila vid. Ibland när något sett totalt omöjligt ut har en utväg blivit som måste vara sänd

ovanifrån. Det har hänt att de som varit de värsta motståndarna har fått gå Guds ärenden, mot sin egen vilja. Det heter ju: ”Han leder konungars hjärtan som vattenbäckar”. Och det kan ske än idag. Många gånger har jag trots allt fått förvåna mig över utvägar ur trångmål. Över underliga händelser som jag aldrig skulle ha fått i tankarna. Inte så stora saker men talande. I så livligt minne har jag ett tillfälle för länge sedan. Det var så gott som omöjligt att få köpa litet mjölk någonstans. Vi hade nog varit utan ett par dagar. Var skulle vi fråga eller försöka? Så fram på förmiddagen kom en småbrukare, de hade ett mindre ställe, en bit härifrån. Han såg ut som en bleckslagare, hade en del hinkar, krukor, formar, en lykta samt någon del av en separator. Allt var sönder på något sätt, far lagade dylika saker, lödde rätt mycket på den tiden. Men bland alla pytsar hade han en hel kruka full med mjölk, de hade just sålt en kalv. Så säger han att vi kunde få köpa där ett tag, medan de hade bra med mjölk.

Så kom kaffepannan på, sen lagade far hans saker, så de fick dem hela tillbaka. Allt kändes ganska bra just då. Att få även detta problem löst så länge. Ja, hur ofta har ej tillvaron bestått av problem. Hur det ena eller andra skulle vara möjligt. Det var ofta så att när man behövde en nästa, då var det ej lätt att finna en. Men så var det ju förr också.

Även om det kom vägfarande var det visst bara en samarit. Bara en som hade de rätta ögonen att se den misshandlade. Fatta hans hjälpbehov.

Och även ge den angelägnaste omsorgen utan tanke på egen förtjänst. Ja, sådana människor är så tunnsådda att det inte är konstigt att vår värld är kylig och kärv. Och då har vi i vårt land haft fred så länge. Och därmed mycket förmåner. Men ju mer välståndet har ökat för somliga, ju större har avståndet blivit till dem som ej kunnat hänga med riktigt i dansen kring guldkalven. Eller kanske ej velat riktigt. Inte velat sko sig på andras bekostnad. Inte gillat att den enes nöd ska bidra till den andres överflöd. Ej gått in för smarta affärer. Inte velat strida i arvsfrågor. Eller krävt bidrag till varje pris. Inte sneplat efter högsta timpenningen. Kanske i stället frågat sig själv, ”var gör jag den mesta nyttan”, och var vill Gud ha mig? Nej, den som är svävande på den egna karriären, så tveksam och velig i framåtandan får nog skylla sig själv också om plånboken förblir tunn och framgångarna uteblir. Men en fråga återstår att besvara. Den fråga som den rike kornbonden fick, han som gjort allt förnuftigt och klokt. ”Vem skall få det han förvärvat”? Ja inte han själv. Han får bara veta att i denna natt ska hans själ utkrävas. Och så omdömet: ”Du dåre”.

Jag har ätit hallonmjölk till frukost. Ja det är väl inget att orda om. Nej visst inte. Det är bara det att det är den 12 september idag. Så lite ovanligt är det nog. Det kan ju behöva nämnas. Så sparsamt som detta bjudits i år. Tänk vad allt framträder tydligt som behöver göras något åt, tas itu med. När det blir väder så allt går bra. Och så skall jag vara så trött, så jag knappt orkar se allt som är ogjort. Ack ja. Och när jag orkade och jag skulle ha velat kasta mig över det hela, arbetat det mesta av dygnet, och tankarna flöt lätt och ledigt, ja då skulle alla dörrar vara stängda, allt vara på olika sätt omöjligt. Ja så kan livet vara för en del. Men så får ju andra segla i så mycket mer medvind. Hur många gånger jag frågat mig, vad har jag gjort för fel, vad har jag gjort för illa mer än andra, så det aldrig går att få knappast den minsta lilla sak så som jag skulle önska? När all tålmodighet varit förbrukad, har jag fortsatt med resignation, men vad ska man ta sig till, när även den är slut? Och ingen ljusning kan skönjas. Och ingen som kan ge något svar eller förklaring. Nej, jag får nog lägga alla varför och spörsmål i Herrens välsignade händer. Förr eller senare kanske dimmorna lättar och det går att urskilja vad som ligger förborgat idag. Många brukar ju säga att det är så väl att inget veta i förväg. Kanske för en del. Jag måste tillstå att jag gärna skulle vilja veta litet om vad som är framför. Och ordna därefter. Men ingen vet ju mer än den andre. Vad som döljer sig innanför den port ”där alla går in och ingen går ut”. Och inte dagen eller stunden heller. Det enda rådet vi fått är bara: ”Vaken”

För bara lite sedan var jag på begravning. Hon som fått gå innanför porten var lite yngre än jag. Bara lite, men åt det hållet. Och flera

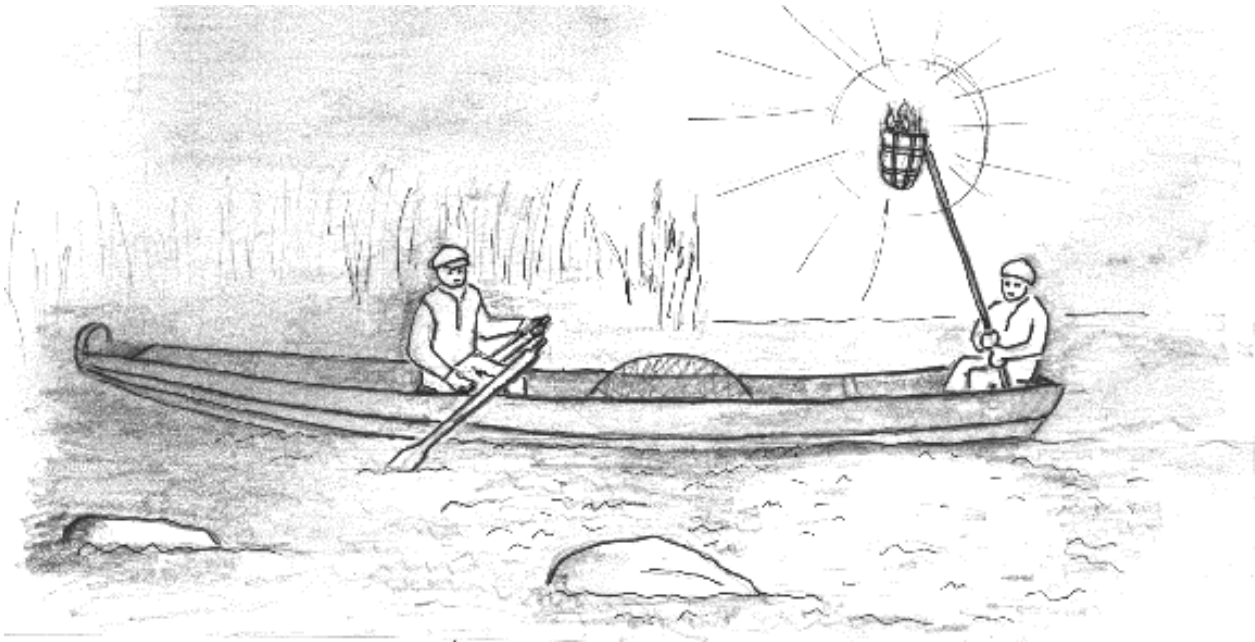
stycken av min generation har de senaste åren fått bryta upp. Alla dessa har som jag ser det, haft något att leva för. Haft de som behövt dem. Som älskat dem, önskat att de skulle få leva ännu en tid. Men så har det ej blivit. Så många frågor kommer. Ibland är det som jag ville gå ett par ronder med Gud. Tala honom tillrätta. Fråga varför jag skall få leva efter så många andra, när jag ingen har som behöver mig, eller är glad för att jag finns. Nej det är nog ingen som väntar på mig. Undrar om det skulle finnas någon så utan anhöriga, så utan samband, så helt fristående, så ensamstående i ordets djupaste mening. När mor gick bort var far och jag de enda sörjande. När far gick bort, var jag ensam den enda anhöriga. När jag är borta finns ingen....

Ja, vad skall jag leva för, och som jag bävar för att bli till besvär. Ja, det har jag väl varit länge, kanske jämt, men det kan ju bli mycket värre om man tvingas att leva vidare. Om jag bara kunde ordna upp det värsta, göra avslutning, ett bokslut på livet, ja då är min enda önskan att få dö med stövlarna på. Men jag brukar ju aldrig få något jag önskar, så det går nog inte....?

Lördagskväll. En väldigt grå dag på alla sätt. Inte har jag känt mig så bra heller. Mått lite dåligt. Men det gör visst hela vårt lands befolkning, efter vad man läser och hör. En bekant ringde idag, de var heller inte i fin form. Fast de är ju yngre, borde vara piggare. Men så är det inte ändå. I går var jag borta ett tag. Tänk om något kunde bli något så när lyckat. Men det får jag nog aldrig uppleva. Givetvis klokare att stanna hemma. Men det skulle väl räknas som väldigt oartigt. Ja, hur jag gör så blir det fel. Det enda positiva var ju att jag kunde ordna färdigt på min grav. Blev rätt snyggt, jag har tvättat av stenen förut. Nu har jag ju granris på tomten, kan ordna till litet som vuxit vid deras lilla hus. Riset av ädelgranarna blir rätt vackert med litet blommor i. Är tacksam så länge jag kan komma dit och lägga med egna händer vid deras sista vilorum. Huru länge det går vet jag ju inget om. Värja sig för vemodet och frågorna går ju inte, det får jag nog höra(göra) så länge jag lever. Hoppas ju på hjälp ovanefter när bördorna blir för tunga. Det blir de gärna när krafterna avtar för varje ny dag. Och man inte kan hoppas på bättre kroppslig ork mera på jorden. Vad jag förvånar mig över alla i min ålder och äldre som har en aptit på livet, som om det skulle vara obegränsat. Och de orkar och hinner hur mycket som helst. Och ett ha-begär som visst aldrig blir mättat. Allt detta förstår jag mig inte på. Men jag lever ju i en helt annan värld än de andra. Ja, när man är så ensam som jag blir det allt så, att man blir så avvikande så jordens varelser blir jag och de andra. Som ingenstans vart jag kommer är någon annan lik. Har samma bakgrund, några lika upplevelser. Eller samma resultat, då det mesta av livet är gånget.

Vad skall jag peka på och kunna säga, detta har jag utträttat, detta har jag ändå verkställt, här är skörden av min stund på jorden. När jag ser hur belåtna många verkar att vara med sina livsverk. Det riktigt lyser omkring dem. Jag blir så ofta bländad av glansen de omger sig med. Min egen oförmåga till allt gott verk blir mångdubbelt större. Inga förmildrande omständigheter har jag att lägga fram.... Tror det är bäst att se lite på vad som står i skriften. Jag ser liksom framför mig den förlorade sonen, när han kommer hem med kläderna i trasor, sin del av arvet förstört, utsvulten, utbränd och slut. När han gav sig iväg var han nog sin samtids optimist. Nu skulle han leva livet med stort L. En tid gick det i frihetens och njutningarnas hela vidd. Det var bara det att en dag hamnade han i en svinstia. Fick visst inte ens äta av djurens mat. Då först besinnar han sig. Men hur skulle det gå när han kom hem? Ja den vandringen var nog ej någon nöjesresa... Eller arbeta för mat och en vrå till husrum. Vad som helst skulle är ju bättre än som han har det. Han har tänkt över hur han skulle säga. Men vi vet alla att det blev ej som han tänkt. Ett mottagande som ej någon, minst han själv väntat. Så tänker jag på Saulus. Med fullmakt på fickan ska han ge de bekännande kristna vad de har förtjänat och lite till. Och en tid går allt efter beräkning. Många hamnar i fängelse och vi läser att hot och mordlust mötte dem överallt. Men så en dag hände det något som Saulus aldrig tagit i sin beräkning. Slagen till marken, bländad av ljus, så han miste sin syn. Och så en röst som sade honom att det var Kristus själv han förföljde. Måste ledas in i staden, mörka var dagarna som följde. Men under bön och bot blev det en förvandling hel och radikal. Saulus hade blivit Paulus. Ett människoöde möter vi i rövaren. Efter all synd och vilt leverne fick även han i försoning, för allt som låg bakom. Och inträde i paradiset. Exemplet kunde bli flera, men klart står att här är nåden och försoningen genom Kristi blod, det enda som räcker, ingen egen rättfärdighet, ej egna förtjänster öppnar pärlporten en gång. Tänk att få vila därvid i både ljus och mörker. Hur det än skiftar, hur hårda domarna än bli här under vandringen, så är det i alla fall en "som har dött i stället för mig, fastän skyldig jag friheten fick". Och den vägen är öppen för alla, och ingen kommer vilse som gått genom den trånga porten och vandrat den smala vägen. Även om vi falla och stappla ibland, frestas kanske vi som ser det över vår förmåga, så är "nåden större än all vår uselhet, och pris vare Lammet för det". Bara, bara nåd, ingen egen förtjänst.

Trattfiske

Stilla högsommarnätter fiskade vi med "tratten". Vi kunde börja vid 11-tiden på kvällen och hålla på till gryningen.

Vi lyste oss fram med en fackla av brinnande torr ved i en järnkorg.

Det gällde att veta var abborrarna stod och sov. Vanligen på någon sten. Där släppta man ner tratten över fisken. Med en krokförsedd käpp lyftes järnringen upp, och fisken blev hängande som i en liten påse, det s.k. "skunket".

Det kunde bli många stora abborrar under ett lyckat fiskefänge.

Fisken fick jag försöka sälja i stugorna runt om. Det blev ibland tunga vandringar och inte något trevligt minne. Det gick inte för sig att komma hem med fisken i behåll.

Tratten var en ca. 75 cm järnring med en nätstrut.

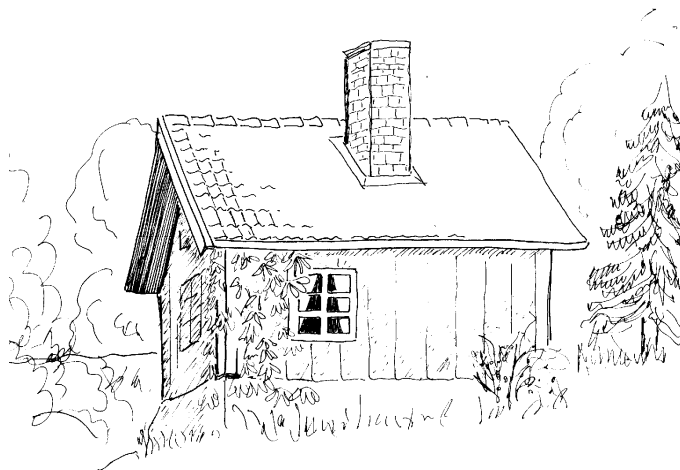

Arbetet med stugan

En tid har gått sedan jag satte något på pränt. Så stora förändringar har väl ej ägt rum. Men nu har tiden hunnit till annandag-pingst. Det är kväll. Så dags att jag måste tända lampan. Skrivit ett brev först. Och så dessa rader. Är rätt vemodig. Gick lite här ute och tittade. Vad arbete som behövde bli gjort. Och ska man orka så lite. Vart det hela ska ta vägen törs jag inte tänka på. Hoppas jag kan stänga för djuren tills de kommer häromkring. Ska väl försöka få lite mer i jorden också. Så är gräset ett stort bekymmer. Och hur ska jag orka med omvärlden. De duktiga, de stöddiga, de hånfulla, de som verkar att njuta av att göra mig ledsen, platta till mig ytterligare, suga ur en den sista droppen av ork att försöka med något. Hur det skulle vara om en enda finge syn på någon enda liten sak jag gjort. Inte bara tala om för mig allt som är ogjort. För det vet jag så bra ändå. Och ingen satir, ingen ironi, inte ens det grövsta busskäll gör mig yngre eller starkare eller duktigare, och framför allt inte gladare. Nåja, det går väl att reda sig utan. Men vad jag saknar uthålligheten, råstyrkan, segheten, att kunna hålla på med arbete långt sen man trodde att krafterna var tömda. Kunna hålla på i timmar på kvällen, sen jag kom hem från en lång och tung dag borta. Ända tills mörkret fick mig att sluta. Då var nog dagarna 18 timmar kanske hela veckorna över.

24 maj. Är idag 32 år jag varit ensam. Minns så väl denna dag 1956. Då far fick lämna jorden och jag allena var kvar. Det har gått en dag omsänder. Inte vet jag vart tiden svunnit. Nu är jag gammal själv, kanske färdig för uppbrott när som helst. Hoppas på mycket förbarmande de dagar jag kan ha kvar. Tänk att man ska bli så förändrad med tiden. Utan att kunna göra så mycket åt det. Ja ingenting egentligen. Man får bara ta det man får, även det som är mest motbjudande. Det som jag både avskyr och hatar får jag finna mig i. Och jag är ju inte ensam om detta. Hur många jag sett som är mycket värre illa därän. Sen kan ju bakgrunden, förhållandena i övrigt vara så olika. En börda som man alltid ska bära ensam blir nog i längden tung även om den är måttlig vid hastigt påseende. Och vad lätt det är att bli otålig. Ja man blir ju så lätt både besvärlig och elak, utan att vilja det. Så mycket klagan det blir. Så många varför, så höga, stora frågetecken. Massor av spörsmål som aldrig blir utredda. Vad jag längtar efter någon som kunde lyssna lite. Som ginge att vända sig till med någon fråga. Som toge även mig på allvar. Och inte bara ett iskallt och ihåligt: ”det ordnar sig alltid”. Vilket betyder i klartext, ”besvära inte mig, inte har jag tid med dylikt lappri”. Nej det vet jag allt, efter alla år jag levat. Så jag försöker nog aldrig mera. Men jag behöver ju ej nödvändigt veta så mycket. Det har liksom fallit av sig

själv att låta saken ha sin gång, vad det sen är för något. Men roligt är det ju inte alltid. Det går liksom att skapa sig en liten värld utan att räkna med vare sig godkännande eller uppmuntran. Fast det verkar så oerhört viktigt för nästan alla att få vara vid gott mod, ha mycken glädje av livet, helst dagligen beröm, vänlighet och uppskattning. Och så få alla önskningar uppfyllda helst med lite råge. Få sin vilja fram gärna hundraprocentigt. Vad jag har undrat många gånger hur det ska vara att få leva så. Jag förstår inget av det, och hur skulle jag kunna det, när jag aldrig varit i närheten av något av allt detta. Och härefter är väl allt gråare än någonsin, om det nu kan bli det. Men man får ju finna sig i att bli allt skröpligare för varje dag, mer misslyckad än någonsin. Fast jag tycker att jag varit mer än tillräckligt otillräknelig så långt jag kan minnas. Det sägs ju ofta att man ska räkna de goda och glada stunderna, glömma de mörka minnena. Det låter så bra så. Om jag bara hade några ljusa inslag att ta fram. Alla medaljer har nog lika stor baksida som framsida. Hur ofta är det ej någon hund begraven när något ser hyfsat ut. Eller det ligger något i bakfickan. Ja skulle en eller annan bli för rar är det nog ugglor i mossen. Frågan kommer alltid; törs jag tro på det här, ta åt mig något. Eller ska jag sätta ut taggarna, låta förstå att jag genomskådat det hela. Vet från början att det är en bluff. Ett försök att utnyttja en på något sätt. Jag minns så väl när far levde, det hände mer än en gång, att det kom någon som talade så vackert, berömde far lite, strök medhårs, det hela verkar lite sirapssött. Då tänkte jag innan den personen hunnit uträtta sitt ärende; ”Den där vill låna pengar”. Och en och annan gick lite längre, ville köpa vårt lilla ställe. Jag tror aldrig att jag tog fel på den aningen jag kände. Men det har gått lyckligt. För det första hade vi ju ej så mycket medel, fast en del trodde det. Mindre summor hade vi allt utlånade några gånger, men det var sådana som aldrig hade det svårt, sådana som det var en glädje att hjälpa. Och aldrig har vi behövt förlora något. Men skulle jag ha gått på allt som verkade behjärtansvärt, men sen visade sig ha blivit rena katastrofen, ja då vet jag ej hur det hela slutat. Men nu har ju alla gott om pengar, (jag med för den delen). Fast lånas det görs det visst än idag, men i större format. Men skulle det bli konkurs, ja varför inte, sen startar en del på ny kula, blir herrskap, får det bättre än förut. Jag förstår inget av allt detta. Man kan ju också stilla fråga, någon måste väl släppa till sekinerna. Pengar växer väl inte på träd.

Har nu hunnit till slutet av juli. Den 27 var det 116 år sedan far föddes. Minns rätt väl alla jämna år sen han fyllde 50. Just nu är 80-årsdagen rätt levande. Sista jämna året var söndag det året. Har nog skrivit ner litet förut om det. Framför mig på bordet står några koppar av servisen han fick 1922. Mönstret är förgätmigej med guldkvistar. Lär vara rätt dyra saker nu. Kan ej värja mig för vemodet. Undrar ofta vad det ska bli av mina små saker och ting. Man ser så många sorgliga öden, som drabbar gamla hem som ska skingras. När alla är borta som har älskat de enkla tingen. Jag har alltid tyckt att små lösöreauktioner har varit så beklämmande. Dessa munviga ropare med sitt dumma och ofta kränkande skämt. Och på en stund är allt spritt omkring för några futtiga kronor. Föremål som många händer smekt och varit så rädda om. Kanske följt med livet igenom, en del ärvda, annat fick de spara länge för att kunna köpa. Men nu. Köpa dyra saker när man får en impuls, sedan snart slänga dem med samma varma själ. Jag fattar inte att människan blivit så rotlös, så lössliten från sitt ursprung, så utan alla traditioner. Ingen vördnad för föregångarnas svettiga kamp för att de efterkommande skulle få det bättre. Själva hann de ofta ej få njuta något otium efter allt sitt slit. Inte många fick leva så länge att allt säningsarbete hunnit bära någon skörd. Fattiga var de från födelsen, många förblev så hela livet, hur idoga och sparsamma de än var blev det nog ej så mycket på kistbotten. Blev familjen stor fick de nog vara tacksamma för brödet för dagen. Inte var de väl ordentligt mätta alla kvällar när de gick till vila. Jag hörde gamla berätta hur en brödkaka delades lika så att alla fick sin bit, kanske det blev så lite så att ingen blev mätt. Men med tröttheten till hjälp gick det kanske att somna från hungern. Hur många ljusår det ska vara emellan denna tid och nutidens all goda mat som hamnar i soporna. Må Gud förbarma sig över vårt land, vårt folk, ja alla som lever i detta överflöd, innan räakenskapens dag kommer. När det kanske är försent att göra bättring. Ingen kan övertyga mig om att det är så här det ska vara, en del ska drunkna i överflöd, på samma gång som gatsoparna i

slumstäderna skrapar upp de utmärklade resterna av dem som dött under natten. Jag kommer ej från tanken att våra förhållanden förpliktar, än är Kristi ord "Given I dem att äta", aktuella. Och på ett annat ställe; "Jag var hungrig, jag var törstig, naken och husvill och Ni betjänade mig icke". Tänk att det enda som är medtaget i skriften ifråga om yttersta domslutet är: "Vad I haven gjort mot de minsta". Eller icke gjort. Tänk vad syndet det finns, och vad stora välgärningar likaså, men inget är nämnt om detta.

Så är då Elin-dagen förbi även i år. Mycket lugnt i mitt hus. Har ej sett en varelse på avstånd en gång. Men en sommargranne ringde ikväll, hon kom ihåg. Tänk att det kan vara 51 år sen jag fick ett glas saft på sängen av hennes farmor, jag var i hemmet då, för att hjälpa dem vid sjukdom. Inte vet jag vad nytta jag gjorde, men jag försökte väl så gott det gick. Ja vad mycket både små och stora saker man kan minnas, då man hunnit till livets aftontid och det mesta ligger bakom. Vad mycket jag önskar ogjort, osagt. Så är det ju mycket som borde ha blivit sagt och gjort men ej blev det. Så är nog livet för flera efter vad jag kan förstå. Ändå undrar jag om så många upplever sådana skuld känslor och mindervärde som jag alltid fått göra. Så långt jag minns tillbaka har det följt mig som skuggan. Kommer just nu ihåg rätt livligt när jag låg lasarettet. Det kom in en ung fru, som bara var kvar några dagar. Vi låg på samma sal. Vad hon hade utträttat. Vad hon kunde hinna på en dag, för att inte tala om en vecka. Men så en dag när jag var ute i dagrummet träffade jag en granne till henne, en fin, trevlig och stillsam gammal dam, som fött och uppfostrat 12 barn under sin levnad. Alltid under knappa förhållanden. Hon hade både sina fötter på jorden, jag fick stort förtroende för henne. Vi kom att samtala en del varje dag. Så kom jag att nämna den duktiga unga frun, uttryckte väl min förundran över hennes så stora möjligheter och framfart. Då smålog den gamla damen lite, så sa hon: "Ja hon är så bra på te skräppe". Sen berättade hon lite om unga frun, hon var av burgen familj, gift sig rikt och fint med en man som bar henne på händerna. Det ser ut att en del inte behöver möda sig så hårt för att få duktighetsstämpel. Men så är det ju många som ingen strävan hjälper upp något i anseende. Inte i livet åtminstone, efter döden blir ju de flesta mer eller mindre helgonförklarade. När det är så dags, när det inget nyttar. Tänk om det strötts lite vänlighet på deras törniga stig, när de så väl behövt det; för att orka vidare. Ofta hamnade väl ytterligare någon sten på deras redan tunga bördor. Och vägen blev än tyngre att vandra, och dagarna ännu gråare. Jag läste en bok för lite sen med rubriken "Inte värre än vanligt". Ja inte tror jag att det behövde bli värre för dessa människor, hopplösheten var nog så kompakt, tristessen så helt dödande alla möjligheter till ett bättre liv. Men så såg jag, som i stark belysning;

tänk att få ha ett fäste ovanför, något annat att hålla i än jordens elände, ett hopp om hjälp för både tid och evighet. En stark Fadershand att lägga allt i, både smått och stort, väl och ve, att få ta ett steg i taget, en dag omsänder. Allt av nåd.

Några dagar in i oktober. Sköna dagar med sol. Jag skulle vilja sitta utanför väggen, lapa lite mera sol medan hon är varm nog att vara i. Men så gör man ju bara inte. Har väl inte rätt att sitta, när det är så mycket som behöver göras. Om jag ändå orkade lite mer, men ibland måste jag faktisk lägga mig en stund med en tablett under tungan. När det blir så där kärvt i bröstet. Så mycket bättre blir det väl inte, men det är det enda jag har att ta till. Tänk om det funnes någon bra medicin som gjorde allt lite lättsammare, mjukade upp lederna något, lindrade besvären i huvudet, satte lite fart på min framfart. Vad det skulle vara bra. Så är inte livet. Det var bara en drömsyn. Och när jag ser tillbaka. Vad hjälpte det att jag var rätt stark, seg och uthållig. Ända från barnsben fick jag jämt inse hur dålig jag var. Och det har följt mig. Mor var ju duktig och snabb. Jag vet ej om det varit nog om jag löpt dagarna i ända som en skenande häst. Och morfar sprang ju ständigt, när han inte satt på sin skomakarstol. Och alla som inte var uppe klockan fyra på morgonen var latstövlar. Men att han på äldre dar, som jag minns lade sig att ”kura dagning” i soluppgången, kanske sov minst ett par timmar, det nämnde han aldrig. Men jag hade ej svårt med morfar, han gillade mig, så det gick allt bra. Men i stort sett över hela livet har ju min oförmåga följt mig. Och kommer väl att göra. Dock finns det i mitt minne några stycken personer, (salig i åminnelse, de är alla döda nu). Jag tror de var drägligt nöjda med vad jag dugde till att prestera. Och det underliga är, att jag tyckte det gick lättare med sysslorna då, tror faktiskt att jag hann lite mera, trots att de ej anmärkte på något just, inte försade på som så många andra. Eller tog till nålsuddarna som Moa Martinsson beskriver så träffande. Jag minns än så väl då jag varit på julstök i ett hem. Skulle just gå hem, men först serverades ett svar om en liten struntsak, ett svar som jag tror var ett helt nålbrev. Julen blev nästan påverkad åt fel håll. Tänk att det ska vara så svårt att skaka av sig en dylik sak. Men å andra sidan, vad lite vänlighet kan följa med länge, som en stödjande mjuk hand under bördorna. Göra det lättare att gå. Bara om jag tänker på när jag vävde en hel del. Gjorde väl så gott jag kunde åt alla mina kunder. Men hur olika det hela föll ut. En del var storbelåtna, andra ej alls nöjda hur jag än försökte. Och en del måste pruta, hur billigt det nog var. Men så gick det bättre hos andra. Kanske en liten extra slant som ”dricks”. Självar jag väl lika usel eller lika bra alla dagar. Förklara sådana fenomen är svårt.

En dag i sänder

En mörk och regnig oktoberkväll. Vad är att säga om en sådan. Får väl se vad det kan bli. Först är väl så gott att erkänna att jag vill inget göra mer ikväll. Dåligt har det blivit hela dagen. Regnat mycket i natt. Ogörligt att försöka ute, som jag bäst behövde. Men en del att uträtta inne har jag också. Om man kunde befalla sig själv med så stränga ord att det hjälpte. Men ofta blir det mitt sämre jag som råder. Det säger ofta; ”Vänta tills i morgon, kanske jag känner mig bättre då”. Och visst kan dagarna växla en del, men bäst vore nog att aldrig spara till morgondagen vad som kan göras idag. Men när det är nästan övermänsklig förmåga att tvinga sig till det nödvändigaste, då är man inte så odryg på det som måste liksom tas itu med, allt som kräver både krafter, håg och sisu. Förr hade jag nog en hel del av allt det där. Men så kommer jag ju alltid in i en återvändsgränd. Vad nyttade det, när man kunde hänga i som en galärslav? Vad blev resultatet av dagarna sådär 14 - 16 timmar. Ja inte fick jag då något ut av det för min del. Förtjänsten på det stoppade nog arbetsgivarna i sin ficka. Aldrig knappt ett tack för all övertid. Antingen det blev oskäligt tidiga morgnar eller mycket sena kvällar. Allt hörde bara till tjänsten och var betalt när man fick sin krona och gick. Det lär finnas ett gammalt ordstäv som säger: ”Ju mer Du vistas i Din bädd, ju mindre får Du för Din näbb”. Eller med andra ord, det duger inte att sova bort sin tid, det vill till att ligga i selen ordentligt. Men för min del stämmer det väldigt dåligt. Fruktar att det varit så för många. Nu har jag en dryg 100-lapp om dagen utan att vinka med en enda liten fena. Men när man var ung, då blev timpenningen 5 öre. Eller om man säger 15 kronor i månaden. Den summan hade inte varit svårt att förbruka till skor och strumpor, så mycket vardagskläder som det gick åt. Men man var ju tvungen ha lite på kroppen i övrigt. Jag minns så väl när jag skulle gå hem, det blev ej så ofta, att jag på sommaren gick jag skogsvägar, tills jag kom ut på bättre väg. Då tog jag av mig och gick barfota för att spara skor och strumpor. Det var skönt också att släppa fötterna fria. Fast lite försiktig fick man ju vara att inte slå sig, inte skada sig så det hindrade en i arbetet. Som väl var kom jag inte i några större missöden då. Och inte var jag så sjuk någon gång så jag blev tvungen att ligga någon dag. Men nog blev det en och annan gång som det bara gick med ett nödrop att hålla sig på benen. En drivfjäder var ju den motvilja, nästan fasa som det innebar att ligga i ett kök, där alla de andra skulle vara, ej ha en vrå där det gick att dra sig undan. Ja det har nog blivit en del förändringar. Tänk vad mycket som ej var uppfunnet då. Men nu undrar jag om det ej gått lite väl långt. Men både det ena och det andra. Krav och motkrav. Vi läser ju om den andra milen. Vem vill nu gå en

meter om det ej blir bra betalt. Eller lyfta på en sak. Eller uträtta en småsak för att det kan vara trevligt med lite hjälpsamhet. Kanske få en liten gentjänst. På så sätt mötas ibland. Inte bara rusa förbi varandra. Och tänk så många krockar som kunde undvikas. I mer än en bemärkelse. Ja nog kan man drömma om en lugnare och bättre värld. Med mottot, ”Icke våld”. Vad man kan längta efter frid, fred, utjämning, fördelning, glada nyheter någon gång. Jag hör ju ofta på morgonbönen i radio. Tar mitt morgonkaffe då. Men klockan sex börjar ju eländet, som är nyaste nytt. Ibland orkar jag det inte. Det kommer ju förresten åter och åter hela morgonen. Tänk vad ondska det rör sig även i vårt land. Ska ju vara bland de bästa i världen. Hur ser det ut då. Jo, blod flyter, hjärtan stannar, liv slocknar, nattsvart sorg breder ut sig i otaliga hem. Barn lider förfärligt på många sätt, gamla är livrädda för vad som kan ske. Det mesta av allt detta är egentligen onödigt, om det goda i olika former fick råda. Men man kan fråga sig, hur använder de styrande den makt som de väl ändå ska ha. Inte ser det ut att vara till att bekämpa det onda, försöka föra fram det goda, hävda kärlekens bud. Nej då hade nog vår jord ett annat utseende. Ej som det är idag.

Och snart är det jul. Fridens, glädjens, gåvornas, de många tända ljusens högtid. Och främst av allt, det lilla barnet i krubban. Men många gånger har jag undrat var vår högtidsfirande kristenhet gjort av det lilla barnet. Ibland är det svårt att få se en skymt av detta barn, som dock ”skulle bli stor och kallas den högstes son och på hans skuldror skulle herradömet vila”. Ja, så hade det profeterats. Så var väl Faderns mening. Men vi vet att han kom till sina egna, men de tog ej emot honom. Den lilla familjen fick snart bli flyktingar för att rädda barnets liv. Men så en dag fick de bud att det gick att komma hem, ty de som traktade efter barnets liv var nu döda. Ja hur underligt det än kan verka, har det nog många gånger upprepats. Inte förrän dödens kalla hand lagts på orättfärdiga härskare har det blivit lite drägligare för deras undersåtar. Om det inte bara varit så gott om efterföljare på tronerna, som ej blivit bättre. Även de gick i samma fotspår, samma onskans vägar. Ja, när skall trenden brytas? När skall det goda segra? När skall de träda fram, som har hjärtan som Gud har rört? Ja, när, var, vem och hur skall detta ske. Hur långt bort från skaparens mening och förebild ska vår tids mänsklighet komma innan förvandlingen ska bli verklighet. Frågor, frågor och åter frågor.

Så har ett nytt år brutit in. Ett oskrivet blad för alla. Tänk att ingen vet mer än den andre. Vad man än har för lärdom och hur gärna många vill sia om det kommande. Spår gör väl många, men hur ofta slås inte allt omkull. Bli på helt annat sätt, i både stort och smått. Är det manne bättre att av hjärtat säga. Ske Din vilja. Fast inte är den vägen lätt heller.

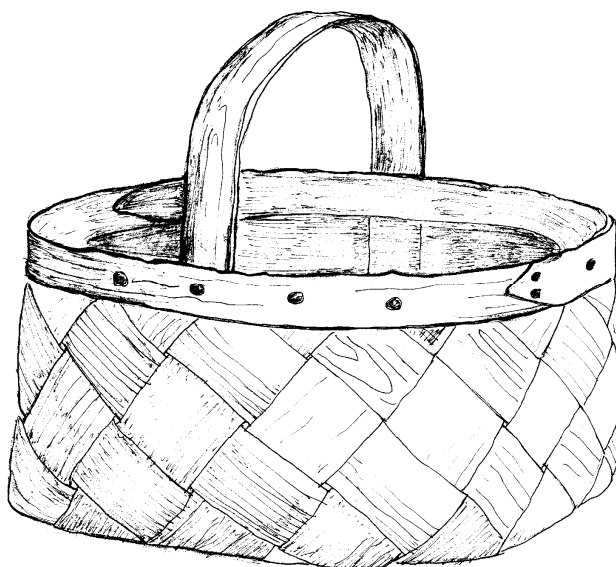
I synnerhet för den jordiska människan. ”Ett stilla barnahjärta man får ej hur som helst”. Ack nej.

Årsmötet är över. Mycket verkar vara planerat för dagar som komma. Om vi nu får dem. Skall Herrens vilja få ske. Skall verket få framgång. Guds rike utbredas. Skördar bärgas för evigt? Måtte så ske. Icke genom någon mänsklig styrka. Och det är nog väl. Jag är så trött till både kropp och själ, så det är bäst att jag avskriver mig helt och hållet. Så är det en så vemodig tid i januari. Det är så mycket jag minns. Den 18:e var det 36 år sen mor dog efter sin långa sjukdom. Det var nog väl att jag var stark då, det gick åt. Rätt hård var vintern, så allt som måste göras, ingen att byta av mig, ingen att dela bekymren med. Far var ju inget att räkna med, han var för dålig att ta vara på sig själv, fick ju hjälpa honom också. Nu förstår jag inte hur det var möjligt att vara igång dygnet runt för det mesta. Men på något sätt gick tiden. Och har det nu gått så länge att jag bara är fem år yngre än mor var då hon fick bryta upp. Och jag som har så mycket ogjort. Och ingen att hjälpa mig. Och så orkar jag så lite. Ja, finge jag ej lägga allt i Guds händer, då skulle jag väl frysa till is på nolltid i ren förskräckelse. Och ibland vill nog paniken ta mig fatt. Det är bäst att säga till sig själv, ”lugn nu, ingen blir bättre av att ge sig över, det enda jag kan göra är att försöka så gott jag kan”. Hoppas jag kan städa undan något, och med Guds hjälp ordna det övriga jag tänker på. Skruva tiden tillbaka går ju ej. Hur skönt det än skulle vara att få stryka över en del, göra på ett annat sätt. Men det är mycket som inte går. Hur ofta läser vi ej om den mänskliga faktorn när stora olyckor hänt. Andra orsaker kan ju finnas, men på något sätt har väl människan ofta ett finger med någonstans i det hela. Hur det skall bli bedömt på den stora räkenskapsdagen, dessa geniens förstörelsevapen, allt krigsmateriel, alla medel till vår jords fördärv, till mänsklighetens namnlösa lidande. Och allt gjort med berätt mod, med flit och vilja. Inte av misstag. Helst skall nog det hela bli en så lönande affär som bara är tänkbart. Krig är ju en lönsam historia för den som stöper kulorna, laddar bomberna. Livet, blodet, förlusterna kan väl de oskyldiga släppa till. De brukar få göra det.

”Alla dessa dagar som kom och gick, inte visste jag att det var livet”. Men så lär det nog vara. Och vart har alla dagar gått. Så lite utträttat som det blivit. Kommit igång med något har jag väl aldrig. Vägen har tagit mycket tid och kraft. Förberedelser. Rantande hit och dit. Arbetstid och betalda timmar blev ej så mycket. Vi kan ta ett exempel. En höst inför då gravarna skulle göras i ordning till Alla Helgons Dag. Jag blev ombedd från tre familjer att skaffa ris och köpa blommor och styra om det hela. Fick en slant av varje att betala blommor med, så skulle jag få det som blev över för besvären. Men när jag köpt det jag var tvungen till för att

det skulle bli något på var grav, då hade jag 90 öre kvar. För att först gå till skogen efter ris, så frakta det på cykel nära milen till kyrkan, så tiden det tog att göra arbetet. Alla var mycket välbärgade. Och jag hade det mycket besvärligt. Kanske var det orsak och verkan. Ja, hur skulle det gå att komma på fötter, när det sällan blev något för någonting, som kunde kallas skäligt. Jag minns en gång en avlägsen släkting till mig berättade en gång att i sin ungdom hade han plats på en gård, där ägaren, bonden, hade åtagit sig att skjutsa folk, (bilar fanns ej då). Ofta blev det någon tur på kvällen, efter arbetsdagen. Då fick drängpojken köra, kanske vänta länge på hemfärd, men aldrig fick han något för detta. Ja, så var det då, gick nog igen på alla områden. Jag fruktar att som man bäddade då, får arbetsgivarna ligga nu.

1989

Tänk att halva mars har gått, och ingen vinter. Vägslag som på sommaren. Är vemodig i kväll, lite mer än vanligt. Vi har varit till Västerliden idag, med kaffe, tal och sång. Det har varit bra men jag blir alltid så berörd varje gång. När alla dessa samlas på ett ställe. Märkta av livet så hårt. Jag skulle vilja skriva deras historia. Ta fram dem i ljuset, låta omvärlden veta att de finns. Fast nog borde de flesta se med egna ögon en hel del. Alla rullstolar, kryckor och hjälpmedel talar allt så påtagligt om grottekvarnen de levtt i, slitit ut sina kroppar till det yttersta i de flesta fall. Men även några som haft det bra har av olika skäl hamnat i samma båt. Olyckor, sjukdomar och svåra prövningar har hunnit ifatt även dem. Frågor och varför har hopat sig på vägen för både den ene och den andre. För hög och låg, för fattig och rik. Många behövde kanske inte vara där de är, om deras nära och kära gjorde som det ofta förr var, de yngre tog vård om sina gamla, stödde dem med det de nödvändigtvis behövde, länge kanske de äldre fyllde en viss uppgift med att bara finnas hemma och inne, hålla varmt i spisen, vara till hands när skolbarn kom hem, huset och hemmet var inte låst och igenbommat. Men det är andra tider nu. Jäkt, stress, status, prylar, kurser, ambitioner, resor, högre löner, mer fritid, fritidsproblem m.m, m.m. Hur kan allt detta gå ihop, hur kan det funka tillsammans. Fråga inte mig, fråga dem som sitter mitt i karusellen.

Så har vi hunnit till 6 april. Den somriga vintern är visst borta. Blåst, snöslask omväxlande med kalla nätter. Idag har det varit riktigt busigt, rätt kallt, sjön vräker öppen i blåsten. Har vävt lite, men det är tråkigt allting, lär väl så förbli. För det mesta är väl det hela en fråga om att uthärda. Ibland tycker jag nog att en del otur, motigheter, ledsamma saker inte skulle behöva hända, komma på vägen, hur man än försöker värja sig, nog kommer det obehagligheter av de mest skilda slag. Omöjliga att slippa, som det synes. Det är inte lätt att leva. Nej då! Kan inte släppa tanken på att klimatet är kyligt omkring mig, mera än någonsin. Vad det nu kan bero på. Med flit har jag väl ej ägnat mig åt förargelseväckande beteende, men hur ens varande uppfattas, eller hur ens ord tolkas kan vara omöjligt att bedöma. För all del det kan räcka till mycket bara att man lever i så skilda världar, så att det ej finns broar däremellan. Då blir det mera främlingskap än samhörighet, mer fjärmande än närmande. Sen är det visst som livet ginge i vågor, ibland kan tiden vara en bundsförvant, det hela kan mjukna på något sätt utan att veta var det kommer ifrån. Ty jag själv har nog inte blivit bättre. Det måste nog vara omgivningen som blivit mildare till sinnes, lite mer

barmhärtig, även mot de mest hopplösa elementen. Som det väl aldrig kommer att bli någon rätsida på. Nej ogräsrötterna är ju en helt annan sak än gräsrötterna.

Pingstdagen nådens år –89. Tänkte gå ut lite, men det är så kallt, inte alls skönt, ska nog stanna inne ikväll. Är lite vingbruten än sen jag tvättade mina tak, men vad skönt det är att ”se uppåt”, och veta att detta är gjort, att jag ändå gick iland med det. Visste ej hur det skulle gå. Så satte jag upp mina bästa gardiner. Så nu kan väl ej mitt hus bli så mycket bättre, som jag kan göra själv. Och som jag längtar att bli något bättre, orka något mera, någon liten tid åtminstone. Så något bleve gjort, inte allt vore så motbjudande. Så hopplöst. Det räcker allt med den stora ensamheten. Och allt tråkigt som jag ville slippa, men aldrig gör. Då tänker jag på alla dessa som allt ser ut att gå så lekande lätt för, nästan utan möda. Bara som allt vore rena nöjet, deras dag bara fylld av arbetsglädje, meningsfullhet, nyttighet, goda resultat, bra betyg, godkännande från alla håll. Känner mig som jag ej vore på samma planet som de. Vad ska man göra. Ja, det är väl bara att konstatera, inget att tänka på, ty inget kommer i alla fall att

lyckas. Det enda jag ser är främlingskap, avstånd och kanske framför allt misstroende. Tänk om man finge leva på de villkor man kan. Jo, det ska man inbilla sig, nej, det gör jag heller aldrig. Kan man inte utträta det omöjliga, då är bara att gå baklänges och komma undan, kanske finns något snår så tätt att man kan göra som småfåglarna, krypa in så att inga stora varelser tar sig dit. En liten fristad för de helt underlägsna. För sparvarna. Det gick visst åt ett par för värdet skulle bli något öre. Dock hade skaparen ett ord för dem också, det känns bra tycker jag. Mitt ibland allt som berör mig så illa. Ibland får jag lust att tala om för omgivningen hur dåligt jag mår, inför allt jag ser, inför allt som sker, inför allt som man måste igenom. Som ej går att gå runt om, ingen genväg över heller. Och ingen att stödja sig på, eller lita till. Inte när ensamheten är så total som för mig, men nog måste det finnas fler som står alldeles ensamma, jag läste en dödsannons som vänner skrivit och väl ordnat med. Ingen anhörig. Fast så ofta är det väl ej, utan att någon finnes. Jag är nog ett rätt ovanligt undantag skulle jag tro. Ack ja. Är i alla fall så tacksam att dagarna kommer en och en, inte fler i sällskap, det skulle jag inte orka. Var dag har nog med sitt bekymmer, sina bördor, sin

besvikelse, sin missräkning. Det blir Tyko-Brahedagar, en del talade förr om förkastelsedagar, så kan det ju bli järnnätter emellan som inte gör det hela bättre. Inte väntar jag några ljusa, soliga dagar, det är mig ju så fjärran som helst, men om trenden kunde ändra sig något, så att en och annan dag bleve hygglig, om jag kunde sköta mig så mycket att inte alla dagar behövde bli så fyllda av grämelse, kritik, nedtrampning och utplånande.

Mors dag 1989. Det är kväll, har varit på kyrkogården en stund, ett tag i eftermiddag. Var trött då jag kom hem, men vill gärna dit en dag som denna. Jag är ju den enda som väl styr sina steg till deras gravkulle. Önskar ofta att det ej vore så långt. Tror det blir ännu längre med tiden. Och yngre blir jag ju inte. Tror det ska bli skönt att lägga sig i kväll, ibland är allt bara olidligt och omöjligt att sova. Undrar hur veckan ska bli. Får väl ta så där en kvart i taget så ska det väl gå. Tänk om den törstande jorden finge litet regn, ja inte så lite förresten, så torrt som det är. Ska väl höra vädret innan sovdags. Hoppas de lovar skurar. Om vi ska få några skurar från höjden i verksamheten i sommar? Det är nog lika angeläget som jordens törst. Ibland kommer det en undran, en fråga för mig, släcker vi den törsten med annat än de rika, eviga källflödena från ovan, det levande vattnet som bliver en dryck till daglig vederkvickelse, en springbrunn som inga torktider påverkar. Och alla dessa föroreningar som smutsar ner och förgiftar våra vatten och som förstör både luft och natur. De kan ändå ej nå dessa himmelska kraftkällor. Det är en stor trygghet. Vad som än kommer på vägen, och det ser ej ljust ut rent jordiskt, vad som helst kan nog hända när som helst. Läste just idag några rader hur det är på "Himmelska Fridens Torg".

Dagarna gryr, förrinner och kvällas. Idag har min "Blomman för dagen" givit ut sitt första blomster. En liten himmelsblå hälsning. Det kan allt behövas.

Ibland undrar jag om det finns människor fortfarande, när ingen har synts till på väldigt länge. Men så långt jag vet lever de nog och finns, men om någon kommer hit någon gång, det är ju en annan fråga. Om jag ändå orkade arbeta mer, jag har ju tillgång till sådant, men vad göra när all orken är slut. Och inga reserver finns kvar, hågen och lusten är spårlost borta, dem har meningslösheten över det hela tagit död på. Någon uppgiftsfylld arbetsglädje som talas om rätt mycket, det har jag väl aldrig smakat och upplevt, men det gick allt ändå. Tack vare råstyrkan, vetskapen att det gick att pressa sig till det yttersta, utan att det påverkade dagen som kom efter. Och vad jag förvånade mig över en del människor som stod i både bittida och sent, de sade kanske ej ett ord om det de uträttade, men det syntes ju tydligt deras idoga och trogna flit. Sen

blev jag ju bekant med dem, ständigt underrättade de om alla bragder de utförde och det var nog bra eljest kanske inte många fått vetskap om det hela. Ja, nog kan livet vara ett mysterium. Och värst av allt är visst att bli klok på sig själv. Inte har jag kommit långt med den analysen än, blir väl ej heller. ”Du är ej den som själv Du tror, nej djupt i ditt väsen en annan det bor”. Önskar att jag hade hela dikten, varur dessa rader är hämtade. När jag läste den tror jag att jag att det var i mitt fjortonde år. Dikter var min förtjusning, om jag tyckte om dem. Ofta hade de något budskap, men jag kom inte över så mycket att läsa. Mina omtänksamma föräldrar såg allt till att jag ej fick tag i någon lektyr just, varken prosa eller dikt. Inte hade man råd med någon tidning heller, förrän lite senare, då vi hade Svenska Posten tillsammans med två familjer till. Tror det blev c.a 1.50 på var av oss för ett helt år. Men nu är det andra priser, jag har nog för mycket tidningar nu. Råd har man ju, men de stjälar nog en hel del tid. Fast om det bleve mer utträttat utan dem tror jag knappast. Det är något att vänta, något att ”läska sig med” när allt är torrt och dött. Det går veckor då jag ingen ser, än mindre växlar något ord med. Då är ju det tryckta ordet en länk utifrån. En god berättelse kan lyfta en ur vardagens grå, en och annan god nyhet gläder ju. Någon framgång från missionsfälten, nödlidande som fått hjälp. Det är ju mina bästa stunder att få läsa om. Så kanske jag sänt någon liten slant och får se att det blivit till nytta bland nödens barn. Önskar att det ginge att utträtta mycket mer där.

Midsommaraftons kväll. Klockan är ej så sent, men jag tror ej jag ids göra något vidare. Kom inte hem så tidigt i går kväll, var till kyrkogården, hade rätt tung packning med mig hem. Att allt ska bli så tungt nu för tiden. Så var det ju så varmt, vore skönt med lite svalka. Och regn behövs igen. Jag tänker ibland, ja ofta, hur mycket vatten mormor och morfar bar upp från sjön till sina små land, när de äntligen fick fram

lite jord, som det kunde växa mat i. De försökte göra som små skålar eller fåror mellan raderna med både potatis och annat, sen bar de vatten när de hade någon stund och tömde på landen, det rann ju ner till rötterna, när alla gropar blev fyllda och jorden sakta tog åt sig. Och inte tror jag att det fanns något ogräs i de deras örtesängar då, det aktade nog mormor över. Och som de älskade och vördade det som växte, var tacksamma för varje planta och alla strån. Kanske det blev något litet blomland med enkla och lättodlade blommor, som tanterna bytte frö med varandra. Kanske några lökar av brandlilja, narcisser och senare kom tulpanerna. Ibland undrar jag om nutidens folk har så mycket glädje och nöjsamhet av sina oerhört påkostade, linjeraka stela trädgårdar, där jag åtminstone inte vet vilket som är värst, att råka trampa i det krattade, köpta gruset, eller de oerhört välfriserade gräsmattorna.

Så har då solen vänt ännu en sommar. Nu börjar dagarna kortas, även om det inte märks så stort i början. Men nog har vemodet ökat en del. Tankarna går ej att värja sig för. Frågorna, ovissheten. Vetskapen om tidens snabba flykt. Hoppas innerligt att jag ska kunna uträtta något medan det är ljus och varmt. För tillfället är behovet av regn mycket stort. O, att det fölle just nu. Det lilla jag förmår att vattna är obetydligt, är nästan väl att ej ha så mycket öppen jord. Visst är det väldigt ledsamt att se gräs och ogräs svämma över alla bräddar, men å andra sidan, vad skulle jag ta mig till med stor öppen jord. Om jag inte hade mer än en balkonglåda måntro det skulle gå att hålla den i trim? Ja, i mörka stunder är det tvivelaktigt. Men tänk att jag klippt ner en matta idag, en till hoppas jag ska bli färdig snart, ämnar den till "Bröd till Bröder", en halv meter till så får den väl räcka. Vill ingen ha den, köper jag tillbaka den, har privata kunder. Hoppas det kommer in mycket pengar, det har vi dästa och på alla sätt övermätta svenskar råd till. Här slösas och ödas och förstörs, så vårt folk borde skämmas. Men det är nog ej många som har så mycket skam i kroppen. Kommer saken på tal blir det bara; "Tja så gör man ju nu för tiden". Och då kanske de som säger så är så pass gamla, så de varit med om missväxt, krigstider, ja svåra nödtider, men det är glömt. Och tacksamhet och vördnad för allt det goda, det är helt bortstädat.

Att glädjas över de små tingen i livet

9 juli –89. Vi har fått regn. Efter en förödande torka, och 45 grader varmt som mest på min vägg. O, vad skönt det känns nu med svalkan efter denna hetta. Vad naturen, växtligheten ser ut att njuta. En del är väl för sent att kunna repa sig, men mycket räddas säkert av detta regn. Åskan har gått en hel del, strömmen är visst borta, jag har tänt ett par ljus. Precis som förr, ser rätt rart ut. Spörs väl hur långt avbrott det blir. Det mullrar fortfarande, men är väl ej så nära. Hoppas på den Högstes beskydd både natt och dag, och hjälp från ovan på alla sätt, varifrån eljest skulle min hjälp komma, så ensam som jag är.

Ibland får jag lust att skriva några rader till en tidning, fråga om det finns någon i läsekretsen, lika ensam som jag. Och någon mer backstuga. Får väl se hur det blir. Senast idag mötte jag en person, för mig okänd, som sett filmen och sa några vänliga ord. Det är bra att blanda upp all kritik med. Trots att jag vet mer än väl att jag ej förtjänar något annat går det inte att tycka att det är roligt. Men det är ju bra att det går på något sätt dag för dag, så länge man är tvungen att leva, ej fått annan order. Hoppas denna vecka ska gå att ta sig igenom, en hel del är framför. Och allt känns så tungsammt att tänka på. Troligen får jag nog veta att inget av det jag gjort betalade sig eller tjänade något till.

27 juli. Sjusovare, regnar det på denna dag blir det regn i sju veckor. Ja, hur det kommer att stämma törs jag ej lova, men detta talesätt har jag hört så länge jag minns. Och nog är det sällan som den här dagen är fri från regn alldeles. Jag tror att jag minns det rätt bra, eftersom det var fars

födelsedag. Men nog vet jag somrar, när inga dagar, vad de än hette bjöd på regn. Solen brände alla dagar het och obarmhärtig. –55 och –59 var sådana somrar, sedan –69 tror jag nästan var den värsta. Men så var det översvämning däremellan. Vad vi ha att vänta nu vet ej någon, men ikväll regnar det över den törstande jorden igen. Jag har skördat det mesta av hallonen. Det är underligt att de blivit så bra, som de blev, så dåligt skötta och så denna torka. Men de har varit tåliga, givit rätt bra, men nog har det varit hett och tröttsamt att plocka. Och nu skall de klippas ner, rensas, gallras, tas bort en del, skötas om grundligt. Ja, hur det går med allt det där får vi väl se. Det blir väl på papper, verkligheten blir väl ej så lysande. Orkar ej oro mig med det ikväll i alla fall. Var dag har nog av sin egen plåga.

Att jämt denna trötthet ska ligga blytung och hämmande över det hela. Och alla felsteg, alla missgrepp, alla tråkigheter som vältrar fram. Så heter det; ”Gör Er intet bekymmer”. Gör sig bekymmer? Kommer ej de ändå? I min värld tycker jag de står i kö. Utan att de är inbjudna. Alla är väl ej jättestora, ej livshotande, men nog för att förbittra min tillvaro mer än önskvärt. Tänk om jag ändå hade något att sätta emot, att se fram emot, hoppas på, förvänta. Men i min värld är det gapande tomhet. Ingen att vänta på eller räkna med. Och som jag hatar mig själv. Kan aldrig förlåta mig för allt jag ställer till. Får besvär med, får skämmas till den grad för. Trots alla försök att undvika fallgroparna, så nog kommer jag i dem allesammans. Ibland talas det om glädje, jag bara undrar vad det är för något?

Men det är ju massor av positiva saker, upplevelser, bra och sköna förhållanden, tillgångar, ljusa upplevelser som andra beskriver, som jag aldrig har snuddat vid, eller kommer att få. Det är som talade de om en annan jord än den jag lever på. Och ett främmande språk, som jag aldrig fått lära mig. Som en flykting är jag väl mer än något annat. Men hitintills har Herren hjälp, på något sätt ska väl de dagar gå som jag kan ha kvar.

26 augusti –89. Idag är det 61 år sen mitt inträde i församlingen. Är nestor där nu, vad medlemsåren beträffar. Bara fem stycken som är äldre än jag. Vad jag önskar att det ginge lätta på ridån. Få se lite vad som ligger framför. Kanske är det en dum tanke. Men jag ser det så, att hur illa är det man ska möta, vore det bättre se sanningen i vitögat, vara något beredd. Men detta går ju inte, det vet jag så väl. Men jag har aldrig älskat ovisshet, dunkla svar, oklarhet, ledsamma överraskningar. Ändå har jag mött väldigt mycket sådant. Men med Guds hjälp ska det väl gå ett ögonblick i sänder. Om jag ändå inte vore så trött. Och om det inte vore så mycket som jag ej kan göra själv. Bara måste låta vara, hur tråkigt det än är att se det. Och tänka sig allt hån och nedvärdering, som det från omvärldens, eftervärldens sida kommer att hagla över mig i livet

och även sedan jag är borta. Ett och annat sådant exempel har man ju fått se, även om de allra flesta är så oerhört framåt och duktiga, de är före sin tid ständigt. Tänk om jag skulle fråga om de ville hjälpa mig någon timme. Jag kan betala bra, det har jag råd till nu. Ack ja, om det vore så enkelt. Skulle någon röra vid en sak åt mig så inte blir det de där supermänniskorna. Det finns nog en och annan som ville, men som inte kan, de är själva begränsade. Det faller på sin egen omöjlighet.

Det kom ett samtal från Skåne en dag. Jag fick löfte om brev snart. Alltid något att förvänta. Det behöver ej vara storslagna saker, bara det är en varm tanke bakom. Ärlig och rättfram, som inte lämnar besk eftersmak. Sådant har jag fått mer än nog av. Men så blir det små glimtar av sol som kastar ljus över vägen. Så har jag ju löftet från ordet om hjälp och stöd till slutet. Och jag har faktiskt ett visst mått av tro på utvägar, som ännu ej tagit form, men som jag anar. Det angelägnaste för mig är ju om jag kunde orka upp det värsta. Och få visshet hur jag ska förfara med det lilla jag äger. Hoppas så innerligt på gudomlig ledning och hjälp i allt. Ja, det är mycket med det jordiska, hur litet man än har. Tänker ibland hur morfar och mormor skulle reagera eller tycka om de finge se och beskåda min tillvaro i deras lilla ställe. Ja, hur illa jag än sköter det, tror jag de skulle välsigna att det fått vara i deras släkt så länge det ändå varit. Deras möda var ju början till tre generationer, och omspanner mer än 100 år. Kanske de trots allt skulle ha överseende med bristerna och känna sig drägligt nöjda, med dotterdotterns namn som ägare.

Sist men inte minst

Kanske detta blad blir en avslutning tills vidare, har en känsla av det. Nu har jag en hel del brev att besvara. Så det räcker nog ett tag med min dåliga ork och min usla framfart.

Ack ja vad det är mycket jag önskar som aldrig kommer att få. Men trots allt står ju ordet kvar; "Min nåd är Dig nog, ty kraften fullkomnas i svaghet". Och hur många gånger jag frågat mig, varför lever jag när snart alla av min generation är borta. Själv har jag ej svar. Får ta en stund i taget, ett steg i sänder, lämna det som är bakom, alla fel, alla fadäser, stora och smärre misstag och alla kommande svåra saker som jag måste genomlida, såvitt jag får leva något litet ännu. Märker ju för varje dag hur försämringen, avklädandet griper omkring sig. Enkla saker förr, är svåra nu, snart kanske det enklaste är omöjligt. Har sett dessa skeenden hinna ifatt så många gamla, hur allt har tagits ifrån dem, vad de än har presterat i sin krafts tid. Förgängelsen, nedbrytandet tar sin tribut och det grundligt utan förbarmande och utan hänseende till person. Min mormor fick en rätt lång sjukdomstid innan hon fick bryta upp, ändå var hon ej fyllda 70 år. Morfar däremot sprang som han alltid gjort ända tills han bröt sig, blev liggande knappt en vecka, han var då en bit över 90 år. Så olika kan det bli.

Hur vi alla som är kvar ska få sluta jordevandringen står i Herrens händer. Det är stor tröst.

Utgiven av
Tjärstads Hembygdsförening
1998